

PLANUL DE DEZVOLTARE SOCIO-ECONOMIC AL SATULUI CLIȘOVA

raionul Orhei

2022- 2026

APROBAT PRIN DECIZIA
CONSILIULUI LOCAL AL SATULUI
CLIȘOVA

NR. _____ / _____

PRIMAR: VICTOR CONIUC

Elaborat cu suportul companiei

CUPRINS

Abrevieri	2
Introducere	3
1. CADRUL GENERAL AL PLANULUI DE DEZVOLTARE SOCIO-ECONOMICE	8
1.1. Viziunea.....	8
1.2. Misiunea.....	8
1.3. Valorile.....	8
1.4. Obiectivele.....	10
2. PROFILUL SOCIO-ECONOMIC AL LOCALITĂȚII	14
2.1. Date generale	14
2.2. Repere istorice	14
2.3. Cadrul natural	14
2.4. Potențialul uman.....	17
2.5. Infrastructura de utilități publice	18
2.6. Capacitatea instituțională.....	22
2.7. Economia locală.....	24
2.8. Edificii sociale	26
3. PROCESUL DE ELABORAREA A PLANULUI	32
3.1 Inițierea procesului de planificare	32
3.2. Înființarea echipei de planificare	33
3.3. Concordanța planului de dezvoltare regionale cu cea locală.....	33
4. STABILIREA OBIECTIVELOR. REALIZAREA PLANULUI STRATEGIC	35
4.1. Stabilirea obiectivelor planului strategic	35
4.2. Etape de implementare.....	36
4.3. Riscuri și impedimente în procesul de implementare, metode de preîntâmpinare	37
5. MONITORIZAREA PLANULUI STRATEGIC	41
5.1. Cadrul instituțional de monitorizare	41
5.2. Raportarea și indicatorii de monitorizare.....	43
6. PLANUL DE ACȚIUNI	44
7. IMPACTUL IMPLIMENTĂRII PLANUL DE DEZVOLTARE	55
7.1. Infrastructura.....	55
7.2. Mediul economic... ..	55
7.3. Impactul social, cultural și educaționa.....	55
7.4. Turizm.....	56

Abrevieri

APL	Administrația Publică Locală
ADR	Agenția de Dezvoltare Regională
AEÎ	Asociația de Economii și Împrumut
AEE	Agenția pentru Eficiență Energetică
BS	Bugetul de Stat
BL	Bugetul Local
BR	Buget Raional
CIPS	Comisia pentru Implementarea Plan Strategic
IMM	Întreprinderi mici și mijlocii
IDEP	Institutul de Dezvoltare și Expertiză a Proiectelor
EP	Echipa de Planficare
GȚ	Gospodărie Țărănească
FEN	Fondul Ecologic Național
FEE	Fondul pentru Eficiență Energetică din Moldova
FISM	Fondul de Investiții Sociale din Moldova
FMF	Federația Moldovenească de Fotbal
FNDR	Fondul Național pentru Dezvoltare Regională
FRN	Fondul Rutier Național
MEC	Ministerul Economiei și Comerțului
MSMPS	Ministerul Sănătății, Muncii și Protecției Sociale
ONG	Organizații non-guvernamentale
PPP	Parteneriat Public Privat
PM	Punct Medical
CS	Centru de Sănătate
RDN	Regiunea de Dezvoltare Nord
RDC	Regiunea de Dezvoltare Centru
RDS	Regiunea de Dezvoltare Sud
RM	Republica Moldova
SRL	Societate cu Răspundere Limitată
SA	Societate pe Acțiuni
UE	Uniunea Europeană
OMF	Oficiul Medicilor de Familie
CE	Consiliul Europei
UNESCO	Organizația Națiunilor Unite pentru Educație, Cultură și Știință

Introducere

“Calitatea și rezultatele oricărui proces depind, în cea mai mare parte, de corectitudinea stabilirii obiectivelor de identificare și delegarea corectă a responsabilităților și a angajamentelor, corelate cu metodele și resursele disponibile sau potențiale.”

Elaborarea planului de dezvoltare reprezintă unul din pașii cei mai importanți, care susțin procesele de dezvoltare locală condiționând și influențând în bună măsură evoluția acestora. Acest tip de Planificare clarifică direcțiile și domeniile spre care se orientează efortul de dezvoltare al comunităților pe termen mediu și lung.

Principiile de bază care au stat la baza elaborării acestei strategii au fost următoarele:

- ❖ Principiul cunoașterii trăsăturilor locale. Programul a fost elaborat în urma unei analize atente a realităților din acestui sat;
- ❖ Principiul realității. Acest plan prezintă potențialul, stadiul de dezvoltare și baza de plecare în cadrul procesului dezvoltării durabile;
- ❖ Principiul continuității și sustenabilității. Programul va fi îmbunătățit continuu și după adoptarea acestuia de către primărie;
- ❖ Principiul armonizării cu obiectivele de dezvoltare existente la nivelul Uniunii Europene;

Relevanța acestui tip de activitate constă în faptul că, aplicarea plan de dezvoltare regională va conduce la reducerea disparităților din cadrul spațiului rural și la propunerile de asistență a U.E.

Utilitatea elaborării Planului de dezvoltare strategică este susținută de argumente, care în esență vizează:

Utilizarea resurselor umane

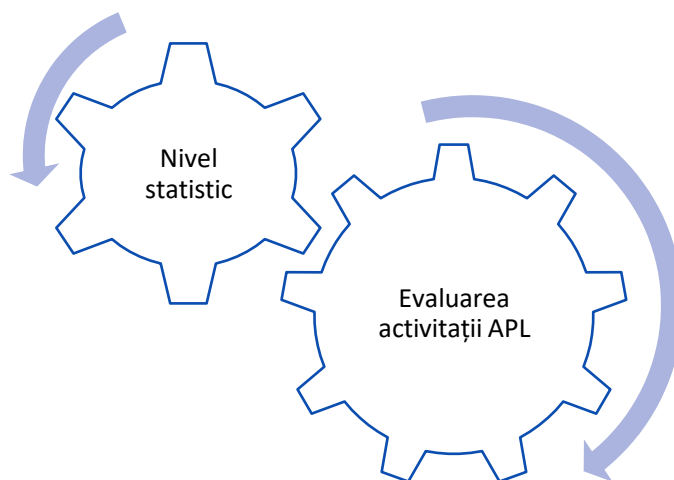
•utilizarea resurselor umane și logistice existente - elaborarea unui plan strategic de dezvoltare locală contribuie, pe termen mediu și lung, la gestionarea mai eficientă a resurselor locale (resurse umane, financiare, logistice etc.), permițând mobilizarea la cote superioare a acestor resurse în vederea atingerii obiectivelor propuse în cadrul planurilor de dezvoltare.

Planficarea

•existența unui plan de dezvoltare – care creează/facilitează obținerea resurselor financiare, care să susțină procesele de dezvoltare la nivel local. Planul strategic clarifică pentru toți factorii implicați în programele de ajustare sau dezvoltare socială, care sunt obiectivele urmărite de autoritățile locale, rolul planului de dezvoltare fiind acela de a modifica optica elaborării unor planuri conjuncturale prin care se urmărește elaborarea „planurilor de supraviețuire imediată” (comunaisfacerea unor nevoi imediate). Această perspectivă imediată trebuie înlocuită cu perspectiva dezvoltării strategice.

Scopul acestei lucrări este de a face o diagnoză a spațiului rural la nivelul satului, în vederea identificării principalelor probleme cu care se confruntă această comunitate, precum și definirea unei Plan de dezvoltare rurală. Diagnoza acestui spațiu a fost realizată pe mai multe nivele:

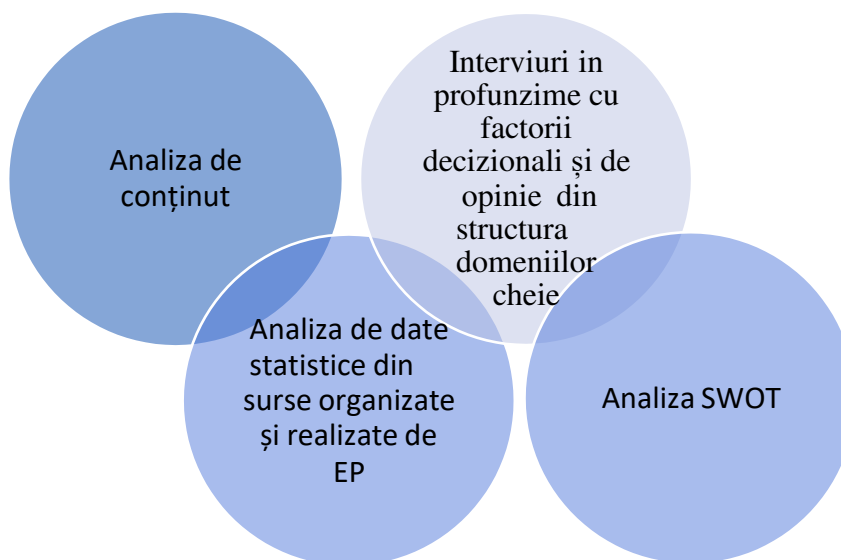

Planul de dezvoltare al satului Clișova, reprezintă un document cuprinzător, care exprimă valorile comunității locale și stabilește obiectivele de dezvoltare, conturând viziunea asupra viitorului satului, indicând direcții de dezvoltare și punctând traiectoria evoluției printr-o succesiune de proiecte ce urmează a se concretiza într-o listă finală de acțiuni.

De asemenea, Planul de dezvoltare se constituie ca principal instrument de lucru al Consiliului Local Clișova, care va orienta gândirea, decizia și acțiunea către obiectivele superioare sau către premisele obiectivelor. Contextul ales pentru trasarea Plan de Dezvoltare este definit de aplicarea modelelor europene de dezvoltare socială, economică și de mediu și opțiunea față de modelul de dezvoltare durabilă.

Utilizarea instrumentelor de consultare a comunității locale a determinat adaptarea tuturor propunerilor de acțiuni, pentru ca într-un final Planul de Dezvoltare Socio-Economică să fie în consens cu aspirațiile locuitorilor satului Clișova, raionul Orhei. Importanța acestui aspect este bazată atât pe certitudinea implicării viitoare a comunității în implementarea Plan de Dezvoltare Locală, cât și de posibilitatea asumării depline și conștiente a acestuia.

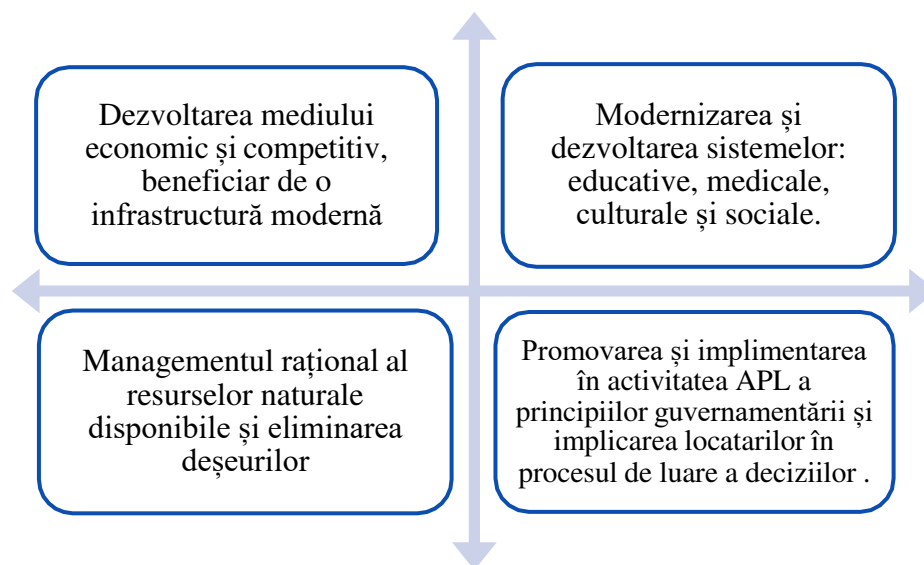
Metodologic, prezenta Plan are la bază și se fundamentează pe următoarele instrumente și proceduri de lucru:

Analiza SWOT este unul dintre cele mai utilizate instrumente de analiză, prin care se determină Punctele forte (Strengths) și Punctele slabe (Weaknesses), Oportunitățile (Opportunities) și Amenințările (Threats).

În baza rezultatelor obținute și prin analiza tendințelor de dezvoltare au fost elaborate recomandările pentru dezvoltarea socio-economică a satului Clișova, pentru următorii 5 ani: obiective – programe - acțiuni/proiecte, Primăria satului va participa la realizarea obiectivelor cuprinse în Planul de Dezvoltare Socio-Economică și își va desfășura activitatea în următoarele direcții:

Responsabili de implementarea plan de acțiuni de dezvoltare socio-economică este Primăria și Consiliul satului Clișova, precum și instituțiile administrative locale de profil (educație, sănătate, etc.). Planul de acțiuni - ca instrument de planificare și implementare – conține un set de politici sectoriale pe domenii de activitate, ce se aplică într-un termen determinat în scopul realizării obiectivelor generale fixate în Planul de dezvoltare socio-economică a localității.

Periodic, Planul de acțiune necesită a fi revizuit ținându-se cont de evoluția macroeconomică la nivel național, starea economiei la nivel municipal și local, precum și de opiniile comunității locale cu privire la implementarea acestuia. Planul este corelată cu cele mai importante documente strategice naționale, sectoriale și regionale.

- ❖ Strategia Națională de Dezvoltare Moldova 2020;
- ❖ Strategia Națională de Dezvoltare Regională 2016 – 2020;
- ❖ Strategia Sectorială de Dezvoltare pentru anii 2014 – 2020, „Educația – 2020”;
- ❖ Startegia națională de sănătate publică pentru anii 2014-2020;
- ❖ Startegia de alimentare cu apă și sanitație pentru anii 2014 – 2028;
- ❖ Strategia de Gestionare a Deșeurilor în Republica Moldova, pentru anii 2013 – 2027;
- ❖ Strategia de dezvoltare a turismului "Turism 2020";
- ❖ Programul de Dezvoltare Regională Centru 2016-2020;
- ❖ Programul regional sectorial în domeniul alimentării cu apă și canalizare din Regiunea de Dezvoltare Centru;
- ❖ Programul regional sectorial în domeniul managementului deșeurilor solide din Regiunea de Dezvoltare Centru;
- ❖ Strategia de Dezvoltare Socio-Economică a raionului Orhei pentru anii 2014-2020.

1. CADRUL GENERAL AL PLANULUI DE DEZVOTARE SOCIO-ECONOMICE

1.1 Viziunea

Viziunea planului de dezvoltare a satului Clișova, raionul Orhei, reprezintă sinteza misiunii, valorilor, obiectivelor strategice, specifice și a acțiunilor necesare pentru implementare în următorii cinci ani.

Rezultatul final al eforturilor comunității trebuie să se concretizeze în dezvoltarea unui mediu atractiv de afaceri, buna utilizare și gestionare a resurselor, protecția mediului și dezvoltarea durabilă. În plan social, crearea condițiilor pentru dezvoltarea eficientă a infrastructurii, adaptată cerințelor populației, sprijinirea categoriilor sociale defavorizate. Administrația publică locală trebuie să asigure transparența, consultarea și colaborarea cu antreprenoriatul, societatea civilă.

1.2 Misiunea

Pentru realizarea Viziunii strategice a satului, misiunea comunității și a autorităților publice locale este: ***“Dezvoltarea durabilă a satului Clișova, raionul Orhei, în scopul creșterii calității vieții prin crearea unui mediu economic și social prosper, sănătos și participativ, capabil să asigure bunăstarea cetățenilor.”***

1.3 Valorile

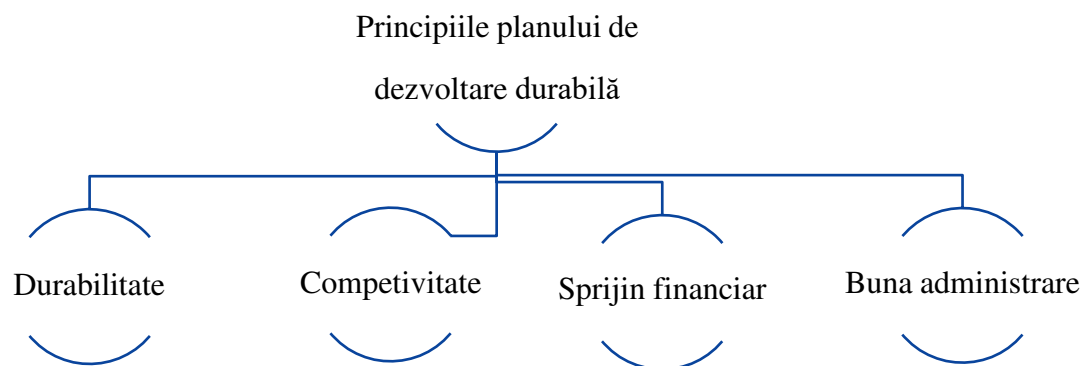
Realizarea viziunii și misiunii va fi asigurată de acceptarea de către fiecare cetățean a unui sistem de valori care vor deveni norme de conduită și atitudine general acceptate în următorii cinci ani. Acest sistem este compus din următoarele valori:

- ❖ **Profesionalism.** Această valoare se va manifesta prin competență, rapiditate și calitate în soluționarea problemelor stringente ale comunității.

- ❖ **Responsabilitate.** Este valoarea care va asigura dezvoltarea în toate domeniile, care va fi asigurată prin asumarea de către responsabilii de implementare a obligațiilor de a efectua acțiunile până la sfârșit cu asumarea răspunderii pentru consecințe.
- ❖ **Transparență.** Activitatea în privința implementării plan de dezvoltare se va desfășura fiind permanent îndreptată spre maximizarea căilor și posibilităților de informare reciprocă a factorilor de decizie și a cetățenilor pentru asigurarea clarității și înțelegerii procesului în derulare.
- ❖ **Activism.** Această valoare este cheia succesului misiunii și trebuie să se manifeste prin simțul răspunderii în îndeplinirea obligațiilor asumate și prin perseverența la toate etapele realizării plan de acțiune.
- ❖ **Competență.** Această valoare se va manifesta prin implicarea în rezolvarea problemelor satului, a unor persoane care dispun de cunoștințele și abilitățile necesare, însărcinați cu exercitarea acestor atribuții și responsabilitate.
- ❖ **Cooperare.** Plan de dezvoltare va fi implementat doar lucrând împreună și în interes reciproc încercând să diminuăm divergențele la maxim.
- ❖ **Consultare.** Orice acțiune cu impact asupra unei mari părți a localității va fi discutată cu întreaga comunitate și implementată cu acordul majorității.
- ❖ **Respect reciproc.** Atitudine de stimă reciprocă atât în relațiile de serviciu, oficiale, cât și cele cotidiene.
- ❖ **Toleranță.** Respectul libertății a unui individ sau colectivității, prin acceptarea al unui alt mod de gândire și de comportare, precum și al opiniilor sale de orice natură (politice, religioase etc.)
- ❖ **Patriotism (local, național).** Sentiment de dragoste și devotament față de patrie și de popor, față de locul de baștină, precum și promovarea tradițiilor și valorilor în timp și spațiu.
- ❖ **Meritocrație.** Capacitatea de autoanaliză a activității ce se manifestă prin promovarea factorilor de decizie, în funcție de competență, profesionalism și omenie.
- ❖ **Onestitate.** Toate părțile implicate în procesul implementării Planvor da dovadă de onestitate pentru a realiza o conlucrare sinceră în vederea realizării cu succes a Plan.

1.4 Obiectivele

În cazul planurilor pe termen lung trebuie să se ia în considerare cu foarte mare atenție viitoarele rezultate. Trebuie luat în calcul și faptul că rezultatul real nu poate fi prevăzut deoarece situațiile neprevăzute pot și ele să exercite o influență importantă asupra lor. Obiectivele de dezvoltare ale satului Clișova se pot realiza numai în condițiile unui Plan de dezvoltare, care urmează să stabilească cu claritate alternativele de dezvoltare a localității.

Durabilitate. Îmbunătățirea condițiilor de trai pentru toți locuitorii satului, dar în special pentru persoanele defavorizate, precum și asigurarea unui minim de condiții necesare pentru un trai decent, întru sănătatea și bunăstarea tuturor;

Competitivitate. Permite dezvoltarea economiei proprii în context local, regional, național și chiar internațional, promovarea unui sector privat productiv și competitiv;

Sprijin financiar. Să poată facilita accesul la o varietate de surse financiare, pentru a satisface nevoile de investiții și dezvoltare;

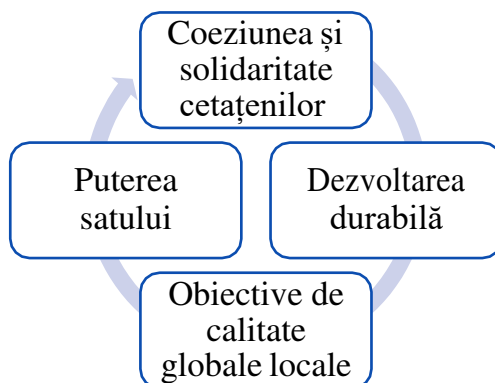
O bună administrare. Reacția eficientă și efectivă la problemele comunității prin responsabilizarea autorităților locale și parteneriatul cu societatea civilă.

Obiectivele planului, constituie produsul final rezultat din contopirea celor trei factori ai procesului de Plan de dezvoltare socio-economică, pe termen lung la nivel local: economia, societatea, mediul. Pentru realizarea viziunii strategice, activitățile tuturor factorilor implicați în procesul de dezvoltare locală vor fi orientate spre atingerea a 6 obiective strategice:

1. Implementare, dezvoltarea și eficientizarea infrastructurii de utilități publice de calitate.
2. Asigurarea condițiilor pentru crearea unor activități economice rentabile, sporind totodată numărul locurilor de muncă în localitate.
3. Modernizarea, dezvoltarea și eficientizarea sistemului de educație, optimizarea sistemului de sănătate și protecție socială a satului Clișova, raionul Orhei.
4. Reabilitarea, modernizarea infrastructurii culturale și de agrement, punerea în valoare a patrimoniului cultural.
5. Protecția mediului ambiant, informarea și implicarea populației în vederea utilizării raționale a resurselor naturale.
6. Implementarea în activitatea APL a unui sistem instituțional modern, transparent și implicarea localnicilor în procesul de luare a deciziilor.

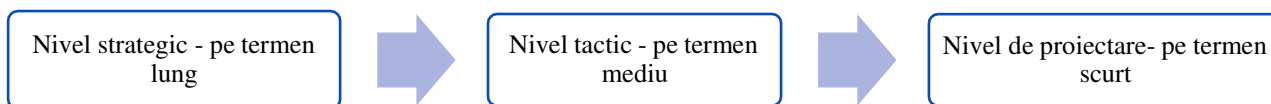
Obiectivele de dezvoltare a satului Clișova se pot realiza numai în condițiile unui plan care să stabilească cu claritate alternativele de dezvoltare a satului, în funcție de aceasta, să se stabilească și structura cursurilor de calificare a funcționarilor din APL.

Realizarea obiectivelor de dezvoltare socio-economică durabilă va lua în considerare următoarele criterii:

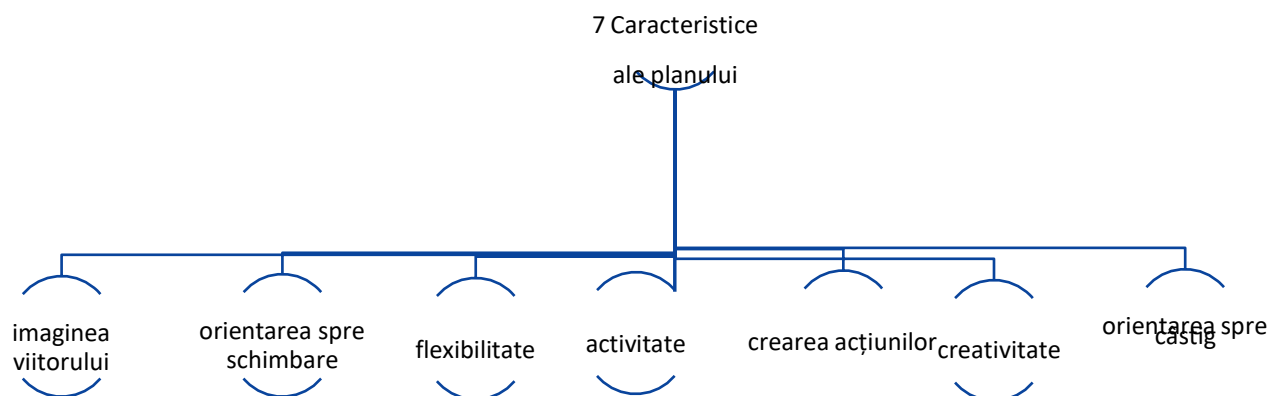

Capacitatea plan și a planurilor de acțiune de a răspunde nevoilor actuale, utilizând eficient resursele existente și adaptându-se viziunii generațiilor tinere reprezintă, de asemenea, un criteriu fundamental de realizare a obiectivelor majore a plan.

Pentru fiecare domeniu de planificare, există 3 niveluri:

În acest fel se acoperă complet aria de dezvoltare a satului Clișova pentru perioada 2021–2026. Plan de dezvoltare durabilă are cel puțin șapte trăsături caracteristice care se recomandă managerilor locali responsabili de acest domeniu.

Principalele obiective de dezvoltare durabilă a satului Clișova constau în: dezvoltarea infrastructurii de bază a localității, protecția mediului, întărirea coeziunii sociale și reducerea sărăciei, regenerare rurală.

Redactarea plan pornește de la următoarele premise:

- ❖ Îmbunătățirea condițiilor de viață ale populației.
- ❖ Ridicarea standardului calitativ al aspectului satului, al construcțiilor, serviciilor și al imaginii în general.
- ❖ Oferirea de oportunități pentru intervenția sectorului privat în proiecte, fie sub forma investițiilor directe în proiecte izolate, fie sub forma parteneriatelor sau consultărilor permanente între parteneri.
- ❖ Adaptarea la inevitabilele schimbări care au loc în sat.

2. PROFILUL SOCIO-ECONOMIC AL LOCALITĂȚII

2.1 Date generale

Satul Clișova este o localitate în Raionul Orhei situată la latitudinea 47.4730, longitudinea 28.5736 și altitudinea de 57 metri față de nivelul mării. Aceasta localitate este în administrarea or. Orhei. Conform recensământului din anul 2004 populația este de 1 170 locuitori. Distanța directă până în or. Orhei este de 29 km. Distanța directă până în or. Chișinău este de 55 km.

2.2. Repere istorice

Primele atestări istorice ale satului Clișova sunt înscrise încă din 13 iulie 1670 și se întinde pe o lungime de 7 km de-a lungul râului Răut. Satul Clișova face parte din raionul Orhei. Regiunea Orheiului cuprinde un străvechi ținut, străjuit altădată de cetatea Orheiului, puternica fundație a lui Ștefan cel Mare.

Marele domn ținea să răsplătească din belșug vitejia orheienilor, cunoscuți ca cei mai buni arcași ai săi. În istoria politică și militară a Moldovei, orheienii au jucat un rol de seamă, răsculându-se uneori împotriva domniei, sau sprijinind pe anumiți domni, în rivalitatea pentru scaunul Moldovei.

2.3. Cadrul natural

Relieful este reprezentat de câmpii (30%) și deal (70%), întretăiat de văi și versanți, supusă unor procese active de eroziune și alunecări de teren. Suprafața totală a terenurilor agricole a satului este distribuită 2205 ha, inclusiv: - arabil – 821 ha, pășune- 285ha, livezi - 114ha, terenurile fondului silvic 458 și fișii forestiere -15 ha, terenurile fondului apelor- 35 ha. Prin urmare, însăși structura fondului funciar al satului permite practicarea intensă a cultivării cerealelor, creșterii viței de vie (195 ha).

2.3.1. Clima

Înălțimea neînsemnată și relieful de podiș au favorizat formarea pe acest teritoriu a unei clime specifice. Satul se află în zona cu clima temperat - continentală, care se caracterizează prin ierni cu varietăți mari și frecvente ale temperaturii aerului, cu puțină zăpadă, veri lungi, călduroase și cu cantități nu prea mari de precipitații, ce cad în general sub formă de averse. Radiația solară totală variază între 112 - 114 kcal/cm patrat pe an. Temperatura medie a aerului în cadrul regiunii este de +12,6.

Temperatura medie a celei mai reci luni (ianuarie) este de - 5 grade Celsius, iar a celei mai calde luni (iulie) este de + 28 0C. Temperatura maximă absolută este de 39,7 0C, iar temperatura minimă absolută este de (-18,90C). Primele înghețuri de obicei se remarcă, de la jumătatea lunii octombrie, iar ultimele înghețuri la jumătatea lunii aprilie. Durata perioadei fără înghețuri constituie 180 - 190 zile. Solul începe să înghețe la sfârșitul lunii noiembrie și se dezgheață la mijlocul lunii martie. Adâncimea înghețurilor atinge 43 - 65 cm. Învelișul de zăpadă apare la începutul lunii noiembrie și dispare în luna martie. Numărul zilelor cu înveliș de zăpadă variază de la 20 la 90 zile. Destul de frecvente sunt iernile fără zăpadă. Asupra repartiției stratului de zăpadă influențează și condițiile locale, în special relieful. Agricultură este adesea supusă unor fenomene meteorologice periculoase. Cel mai mare prejudiciu este adus de vânturile uscate, grindină, înghețuri, precum și de seceta care se manifestă o dată la trei ani. În plus, resursele de apă din regiune sunt insuficiente pentru a proteja agricultura de secetă.

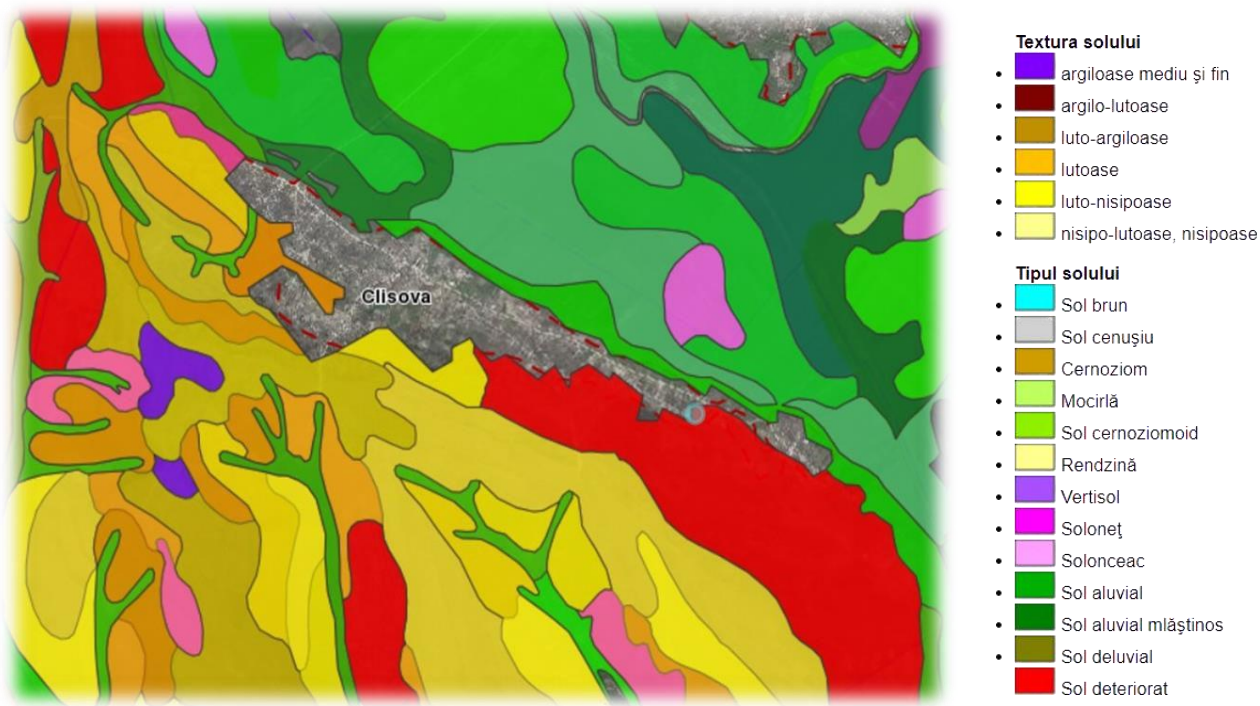
Secetele frecvente afectează grav producția vegetală. Acest fenomen este accentuat și mai mult de nivelul scăzut de împădurire în regiune, de eroziunea solului, de slaba utilizare a soiurilor rezistente la secetă, de proviziile limitate de apă, fapt ce complică din punct de vedere tehnic și economic utilizarea sistemelor de irigare luând în considerare faptul că prin preajma localității trece râul “ Răut”.

2.3.2. Aerul

Sursele cele mai importante de poluare a atmosferei sunt: transportul, obiectele industriale, centralele termoelectrice. Deoarece în sat nu există centrale termoelectrice, astfel, principalii poluatori rămân a fi transportul și obiectele industriale. Nivelul scăzut de poluare al aerului atmosferic în această localitate și regiune, având ca poluator obiectele industriale, se datorează faptului că această zonă este cea mai slab industrializată zonă din raionul Orhei.

2.3.3. Solul

Pământul este una din principalele resurse naturale, suprafața terenurilor agricole constituind 70% din suprafața totală a terenurilor. Pe teritoriul satului sunt răspândite cernoziomurile tipice slab humificate, cernoziomuri carbonatice (de stepă). Aceste soluri sunt favorabile pentru agricultură. Însă predominarea practicilor agricole neprietenoase mediului, degradarea și contaminarea solului, eroziunea, alunecările de teren afectează mult calitatea solurilor din regiune, dăunând culturilor și produselor agricole, cât și sănătății populației.

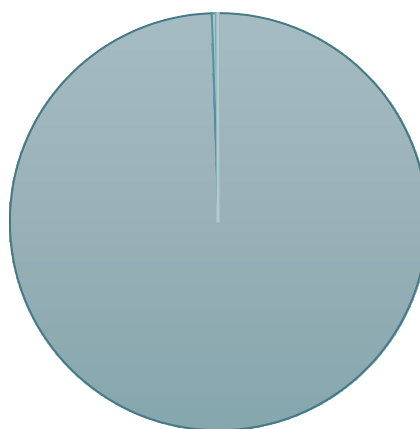

2.4. Potențialul uman

Populația satului Clișova constă din oameni talentați, cu spirit antreprenorial, care își doresc un viitor mai bun acasă. Modernizarea satului înseamnă crearea unor condiții de viață prospere pentru toți locuitorii și creșterea potențialului economic și turistic, important pentru viitor. Conform datelor recensământului din anul 2004, populația la nivelul satului constituia 1200 de oameni, dintre care 591 - bărbați și 609 – femei.

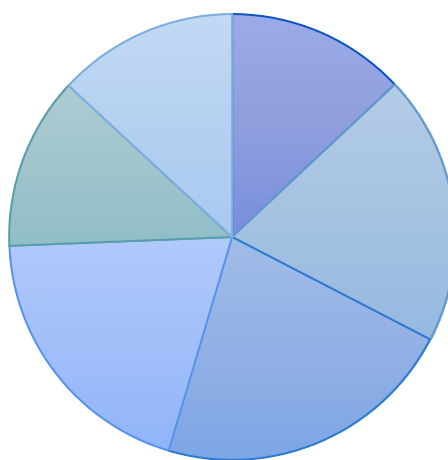
Compoziția etnică a populației satului: 99,49%- moldoveni/români, 0,34% - ruși, 0,09% - gagauzi.

Compoziția etnică

■ Moldoveni ■ Ruși ■ Găgăuzi ■ Altele

Populația după grupa de vârste

■ 18-25 ani ■ 26-35 ani ■ 36-45 ani ■ 46-55 ani ■ 56-65 ani ■ 66-99 ani

2.5. Infrastructura de utilități publice

2.5.1. Alimentarea cu energie electrică

Satul Clișova este conectată la rețeaua de energie electrică în întregime, fiind dotată cu rețele de linii electrice aeriene de tensiune medie și joasă. În sfera iluminării zonelor de interes cultural, acestea sunt dotate în întregime cu surse de iluminare. Starea rețelilor de electrificare este bună, 405 gospodării sunt asigurate cu energie electrică. Drumuri publice sunt asigurate cu corpuri de iluminat și deja sunt instalate în localitate 462 leduri economice.

2.5.2. Alimentarea cu apă

Prezența unui apeduct este o necesitate indispensabilă pentru funcționarea utilităților comunale și pentru confortul locuitorilor din localitatea Clișova. În acest sens, localitatea dispune de sistem de aprovizionare cu apă menajeră, provenită din 2 fântâni arteziene care alimentează gospodăriile satului și un izvor „La cișmea,,în „Valea oglinzii,,. La sistemul de aprovizionare cu apă sunt conectate 271 case. Există o necesitate de sisteme de irigare pentru agricultura performantă pe care o pot face agricultorii din zonă, în acest fel se va asigura necesarul de apă curentă pentru culturi perene și anuale.

2.5.3. Canalizare

Satul Clișova nu deține sistem centralizat de canalizare, care ar asigura evacuarea apelor uzate din locuințe și obiectele economice și social-administrative. Deșeurile se evacuează în bazine neautorizate improvizate, impactul negativ asupra stării mediului înconjurător, fiind unul colosal. Obiectele social-administrative sunt dotate cu sistem de epurare a apelor uzate, care se află în stare nesatisfăcătoare de exploatare. Proiectarea, construcția și conectarea tuturor edificiilor de stat la sistemul de canalizare, ar constitui una din necesitățile primordiale ale comunității și se vor căuta surse de finanțare spre realizarea acestora.

2.5.5. Alimentarea cu gaze naturale

Alimentare cu gaz în satul Clișova este slab dezvoltată și reprezintă 6 curții de distribuire cu 59 gospodării racordate. În pofida numeroaselor eforturi de asigurare a locuitorilor cu gaze naturale necesar uzului casnic, încă o bună parte din populație, realizează prepararea hranei la aragazuri aprovizionate din butelii de gaz lichefiat/electrice, precum și la cuptoare/sobe cu lemne/cărbune. Exemple de probleme la conectarea gospodăriilor la gaze naturale este lipsa inițiativei private și a mijloacelor bănești, plus la acestea și costul ridicat a 1m3 gaz natural furnizat consumatorului final. Imposibilitatea suplinirii de către solicitant a condițiilor prevăzute de către furnizor în avizul de racordare la rețeaua de gaze naturale, reprezintă un alt exemplu de factor care împiedică realizarea contractelor de furnizare a combustibilului către consumatorii finali existenți.

2.5.6. Alimentarea cu căldură

Populația satului Clișova optează încă pentru utilizarea încălzirii cu lemne, fiind o alternativă economic avantajoasă. Totodată, există alternativa integrării sistemelor de încălzire cu biomasă, metodă avantajoasă atât energetic, cât și ecologic, mai ales pentru că localitatea deja se luptă cu mirosul gunoiștii comune.

Se atestă și necesitatea încorporării unor mecanisme de izolare termică, care ar păstra echilibrul termic, mai ales în instituțiile de interes comun (instituții educaționale, sociale).

2.5.7. Telecomunicații

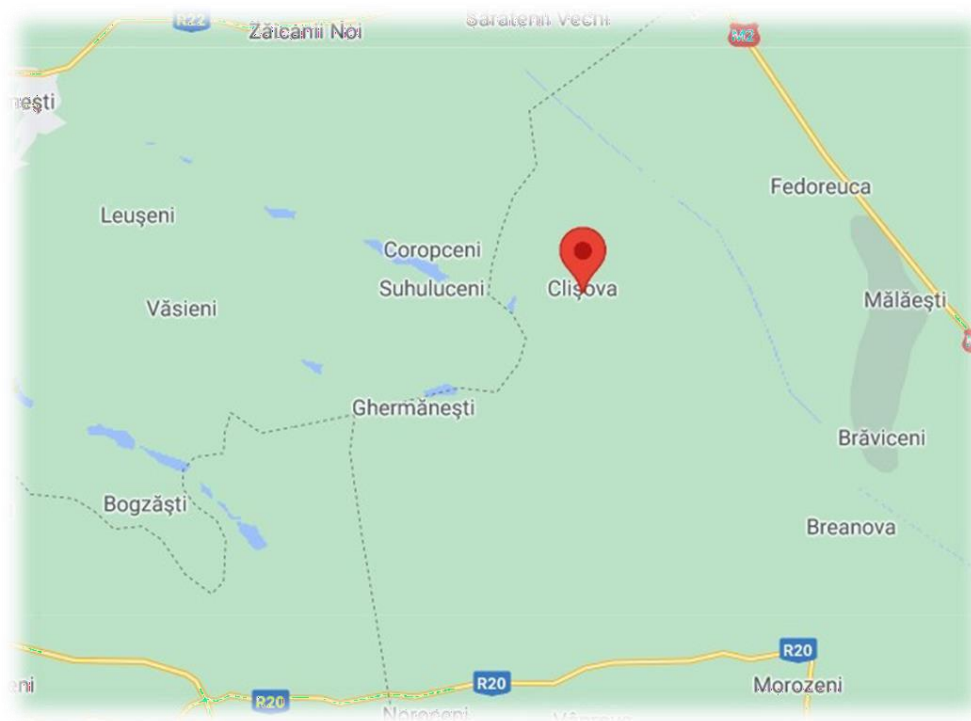
Satul Clișova este asigurată cu telecomunicații de operatorul național – S.A „Moldtelecom” care deservește 293 de abonați din numărul total al locuitorilor satului. În raza satului acoperirea cu telefonie mobilă este bună. Localitatea se află în aria de acoperire a operatorilor de telefonie mobilă Orange, Moldcell și Unite. Locuitorii satului au acces la televiziunea prin cablu, totodată 260 beneficiari utilizează internet moldtelecom și 39 beneficiari internet Flainet.

2.5.8. Rețeaua de drumuri

Satul Clișova se confruntă cu anumite probleme la capitolul rețelei de drumuri de acces, unele fiind reparate parțial, iar altele deteriorate masiv. În localitate deja s-au reparat 6 drumuri locale. Localitatea are acces la magistrala M2, care se află la o distanță de 6 km de sat asigurând legătura cu centrul raional Orhei, Soroca, Chișinău și Ucraina prin Cosăuți. O altă oportunitate a localității este așezarea în apropierea drumurilor raionale R20 și R22 care asigură legătura cu raioanele învecinate Călărași și Telenești. Pentru următorii ani se propune construcția și renovarea unor noi tronsoane de drumuri, ce va contribui la crearea unor comunități durabile, sprijinirea dezvoltării mediului de afaceri în regiune și crearea locurilor de muncă, îmbunătățirea infrastructurii de acces prin asigurarea unei infrastructuri de transport.

În ceea ce privește transportul rutier în afara satului, locuitorii au la dispoziție rute regulate spre capitala Chișinău și centrul raional Orhei. Acest factor se află printre principalele avantaje ale satului, a cărei localizare este favorabilă. Ameliorarea situației drumurilor din interiorul satului rămâne un pas necesar în crearea unor condiții moderne pentru localnici și în realizarea progresului.

Analiza SWOT

Puncte Tari

Instituții sociale funcționale.
Existența rețelelor de electricitate, telecomunicații, precum și asigurarea cu agent termic a edificiilor social-culturale.
Existența rețelelor de cablu TV și internet în localitate.
Experiență în domeniu.
Proximitatea față de traseul M2, R20, R22.
Rețea de drumuri locale reabilitate și modernizate/ restul fiind în curs de execuție.
Proximitatea față de centrul raional - r. Orhei

Puncte Slabe

Dezvoltarea insuficientă a infrastructurii sociale (aria de acoperire a apeductului, iluminatului stradal, sistemul de canalizare și a stației de epurare).
Deversarea apelor reziduale menajere în locuri neamenajate, fapt ce duce la poluarea apelor (de suprafață și subterane) și solului.
Starea precară a unor porțiuni de drum în unele regiuni din sat.
Lipsa mijloacelor de transport adecvate și a căilor speciale de acces pentru persoanele cu handicap, în instituțiile social-cultural.
Asigurarea ineficientă cu agent termic a unor edificii social-administrative.
Lipsa rețelei de gazificare a localității

Oportunități

Atragerea investițiilor externe.
Existența unor programe cu finanțare nerambursabilă pentru reabilitarea termică.
Renovarea drumurilor locale și amenajarea canalelor de scurgere a apelor pluviale.
Extinderea rețelelor de utilități publice în toată localitatea.
Ridicarea nivelului de trai al populației prin aducerea la un nou nivel a calității întregii infrastructurii sociale.
Identificarea posibilităților de realizare a unui sistem de canalizare eficient.

Amenințări

Nivel scăzut de implicare și informare a cetățenilor cu privire la problemele satului și în procesul de luare a deciziilor.
Suplinirea redusă a paginii electronice cu informație relativă activității APL.
Societatea civilă este insuficient implicată în activitățile de ordin social a localității.
Lipsește un sistem de indicatori de performanță, în bază de analiză a resurselor existente, a problemelor și a oportunităților, pe care angajații să-l atingă în perioade definite de timp.

2.6. Capacitatea instituțională

Primăria satului Clișova dispune de propriul sediu, care este conectat la rețelele de utilități publice - gaz, electricitate, tele-comunicații și apeduct. Încălzirea clădirii Primăriei este asigurată la moment prin intermediul agentului termic pe bază de gaz natural. Aparatul primăriei poate fi calificat drept competent, cu o bogată experiență în domeniu.

Toți angajații primăriei dispun de un stagiul de muncă de minim 1 an. Activitatea primăriei este foarte bine concepută. Prin urmare, secretarul consiliului, este direct responsabil pentru starea lucrurilor la toate compartimentele în cadrul localității. Fiecare săptămână se petrec ședințe de lucru ale primăriei, unde se discută despre toate problemele satului și se caută soluții de rezolvare.

În condițiile actuale când se necesită, în mod prioritar, atragerea surselor financiare externe pentru demararea proiectelor de importanță majoră pentru sat, funcționarii primăriei/consilierii urmează a fi instruiți în domeniul atragerii fondurilor externe/investițiilor, managementului proiectelor. La fel este necesară suplینirea cunoștințelor în domeniul administrației publice, operarea tehnicii de calcul.

Populația satului se informează de pe panourile informative instalate în incinta și în fața primăriei, precum și în locuri special amenajate din perimetrul satului. Cetățenii mai sunt informați prin intermediul presei republicane, anunțuri și avize informative. O importantă sursă de informare este pagina Primăriei Clișova pe rețelele de socializare–Facebook. <https://www.facebook.com/satulClisova/>.

În perspectivă, în vederea sporirii gradului de implicare a cetățenilor în procesul decizional al APL se impune elaborarea unui mecanism de implementare în activitatea aparatului Primăriei a prevederilor Legii privind transparența în procesul decizional (Nr. 239 din 13.11.2008). Securitatea cetățenilor în cadrul satului este asigurată de polițistul de sector. Sediul poliției locale se află în incinta primăriei. Starea criminogenă este satisfăcătoare. Serviciile poștale pentru locuitorii sunt efectuate de Oficiul Poștal (3521). Oficiu al Î.S. „Poșta Moldovei” a fost dotat cu echipament de calcul modern, fiind asigurate toate condițiile necesare nu doar pentru desfășurarea activității angajaților, dar și pentru comoditatea clienților.

Analiza SWOT

Puncte Tari

Personalul primăriei este calificat, cu o bogată experiență în domeniu.

Activitatea Primăriei este bine concepută și organizată.

APL dispune de calculatoare conectate la Internet.

Membrii APL au abilități și experiență în domeniul dezvoltării proiectelor.

Adunările cu localnicii sunt petrecute frecvent, în funcție de necesitate.

În viziunea sătenilor, dinamica din ultimii 10 ani este pozitivă în soluționarea problemelor cu care se confruntă localitatea.

Localnicii sunt gata să se implice în suportul administrației publice locale în procesul de implementare a proiectelor.

Puncte Slabe

Nivel scăzut de implicare și informare a cetățenilor cu privire la problemele satului și în procesul de luare a deciziilor.

Suplinirea redusă a paginii electronice cu informație relativă activității APL.

Societatea civilă este insuficient implicată în activitățile de ordin social a localității.

Lipsește un sistem de indicatori de performanță, în bază de analiză a resurselor existente, a problemelor și a oportunităților, pe care angajații să-l atingă în perioade definite de timp.

Oportunități

Atragerea investițiilor externe.

Implicarea mai activă a tineretului în dezvoltarea localității.

Actualizarea informativă a paginii electronice a satului.

Stabilirea unor contacte durabile și colaborarea cu localități din țările vecine în vederea soluționării unor probleme comune (proiecte, măsuri culturale, schimb de experiență).

Participarea membrilor APL în cadrul proiectelor internaționale, cursuri de perfecționare.

Gestionarea eficientă a bugetului local.

Optimizarea activității APL.

Amenințari

Lipsa resurselor financiare la nivel local, insuficiente pentru sprijinirea și/sau promovarea unor investiții majore.

Instabilitate legislativă

Salarizare nemotivantă a persoanelor cu studii superioare și de specialitate, care activează în domeniul administrării publice.

Lipsa ONG care s-ar implica în soluționarea problemelor satului.

2.7. *Economia locală*

În satului Clișova, economia este slab dezvoltată, însă cu siguranță situația poate fi îmbunătățită, utilizând toate resursele posibile. În prezent, predomină ramura agriculturii-90% , industria fiind mai puțin reprezentată. În satul sunt înregistrate 9 Agenți economici pe domenii de activitate (industrie, agricultură, servicii, comerț).

1.S.R.L.,„Magazine sociale,,	-comerț cu amănuntul al produselor alimentare.
2.Î.C.C.A.,ANGROCOOP,,	- comerț cu amănuntul al produselor alimentare.
3.S.R.L.,„Rotor,,	- comerț cu amănuntul al produselor alimentare.
4.S.R.L. „KLEVINS,,	-Fabricarea nutrețurilor gata pentru animale.
5.P.F. Khodjaev Subhon	- Servicii foto-video.
6.S.C „Nicsol Probus,,	-Agricultură.
7.S.R.L. QUARTZ COM	-Fabricarea produselor din carne.
8.Î.I. Levița Ion	-Fabricarea uleiurilor și grăsimilor.
9.I.M Servicii Comunal-Locative Clișova	-Distribuirea apei potabile populației

Restul populației din sat se ocupă la fel de creșterea animalelor, efectivele de animale fiind: porcine, bovine, ovine, caprine, cabaline, păsări. Pentru locuitorii care se ocupă cu această ramură este centru de asistență sanitar-veterinară (medici veterinari, puncte însămânțări artificiale). Majoritatea populației se ocupă cu agricultura, prin prelucrarea terenurilor agricole, întreținerea viilor și pomicultură. De asemenea, este nevoie de un depozit agricol pentru a păstra strugurii și fructele. Economia satului Clișova are potențial major de dezvoltare, mai ales datorită oamenilor talentați din sat. Rămâne doar atragerea fondurilor financiare necesare pentru a implementa noi proiecte și pentru a crea locuri de muncă, contribuind astfel la modernizarea comunității și la creșterea calității vieții.

Analiza SWOT

 <p>Puncte Tari</p> <p>Așezarea geografică favorabilă pentru dezvoltarea agriculturii.</p> <p>Infrastructura de acces favorabilă pentru dezvoltarea mediului economic.</p> <p>Proximitatea față de piața locală de desfacere.</p> <p>Disponibilitatea resurselor umane.</p> <p>Costul scăzut al forței de muncă.</p> <p>Terenuri agricole cu potențial existent pentru obținerea de produse agricole ecologice.</p> <p>Terenuri agricole preponderent consolidate.</p>	<p>Puncte Slabe</p> <p>Potențialul economic a satului este slab valorificat în comparație cu posibilitățile de dezvoltare .</p> <p>Slaba valorificare a resurselor naturale și a materiilor prime din mediul rural.</p> <p>Accesul la credite a întreprinderilor mici este scăzut.</p> <p>Întreprinderile mici se confruntă cu probleme de slabă capitalizare, lipsa gajului, experiența limitată în utilizarea creditelor, rate înalte ale dobânzii și accesul limitat la informația financiară de consultanță.</p> <p>Lipsa capitalului străin în economia locală.</p> <p>Resurse financiare la nivel local, insuficiente pentru susținerea /promovarea unor investiții.</p> <p>Ponderea înaltă a populației antrenate în agricultură. Sectorul serviciilor slab dezvoltat.</p> <p>Slaba implementare a sistemului de asigurare a calității producției agricole conform normelor europene.</p>
 <p>Oportunități</p> <p>Valorificarea potențialului legat de așezarea geografică a satului.</p> <p>Atragerea investițiilor externe.</p> <p>Stimularea antreprenorilor locali și potențiali. (sectorul agricol: frigidere industriale, linii de sortare și ambalare, prestări servicii populației, industria de producere și prelucrătoare).</p> <p>Stimularea producătorilor locali prin aplicarea tehnicilor și tehnologiilor moderne.</p> <p>Încurajarea și dezvoltarea parteneriatelor de tip public-privat.</p> <p>Atragerea turiștilor prin deschiderea zonelor de agrement, agropensiuni, investiții directe în târguri, festivaluri, piețe tradiționale și alte manifestări tradiționale locale.</p>	<p>Amenințări</p> <p>Insuficientă informare și educare a populației pentru dezvoltarea durabilă a agriculturii, protecția mediului.</p> <p>Nivelul scăzut al veniturilor populației.</p> <p>Capacitatea scăzută de atragere de investiții.</p> <p>Nivelul scăzut de receptivitate a populației locale la programele de finanțare.</p> <p>Creșterea ponderii muncii la negru, cu efecte negative asupra pieței muncii, economiei locale și asistenței sociale în perspectivă.</p> <p>Scăderea volumului transferurilor făcute de persoanele plecate la muncă peste hotarele țării.</p> <p>Rata ridicată a dobânzii la credite.</p> <p>Resurse financiare insuficiente pentru finanțarea și co-finanțarea proiectelor.</p>

2.8. Edificii sociale

2.8.1 Educație

Învățământul în satului Clișova este reprezentat de grădinița „Albinuța” și I.P. “Gimnaziul Clișova”. În toate instituțiile educaționale regimul de lucru, este de 5 zile în săptămână.

Grădinița „Albinuța” este frecventată zilnic 33 de copii, care sunt supravegheați de 2 educatori și 2 ajutoari de educator. Deasemenea în instituție își duc activitatea o sora medicală, o spălătoreasă, un bucătar, un paznic și trei fochiști în perioada rece a anului. Instituția oferă educație în limba română, fiind în strânsă colaborare cu familia și comunitatea pentru a ajuta copiii să se dezvolte pe toate planurile: fizic, emoțional și intelectual. În anul 2021 grădinița de copii a fost renovată. Instituția, veche de mai bine de 50 de ani, a fost reparată capital și dotată cu toate cele necesare, grație unui proiect al echipei Partidului „ȘOR”. Pentru aceste lucrări, autoritățile locale și raionale au alocat suma de 120 de mii de lei. Datorită acestui proiect, au fost reparate încăperile instituției de învățământ și a fost adus mobilier nou. De asemenea, grădinița a fost dotată cu materiale didactice, echipamente sportive, jocuri educative și jucării.

Instituția Publică **Gimnaziul Clișova** funcționează din anul 1989. Blocul de studii este constituit din 2 etaje cu 9 săli de studii, pentru 110 locuri, pe o suprafață de 1000 m². În prezent directorul gimnaziului, conduce un colectiv format din 11 cadre didactice, care instruiesc elevi. Devizul școlii este ”Nu contează de unde pornești, important este unde ajungi, școala noastră te va ajuta să-ți îndeplinești visele, oricât de îndrăznețe vor fi ele.” Instruirea elevilor este realizată de cadre didactice cu experiență și profesionalism care zilnic lucrează asupra următoarelor obiective:

- ❖ Promovarea consecventă a conceptelor educaționale contemporane centrate pe formarea de competențe și valori la elevi.
- ❖ Asigurarea unei dezvoltări durabile a sistemului de învățământ în vederea formării unei personalități integre, active, sociale și creative.
- ❖ Eficientizarea managementului educațional, prin restructurarea optimală și utilizarea TIC.
- ❖ Proiectarea și realizarea unui proces educațional de calitate prin eficientizarea activităților corpului didactic.
- ❖ Conceptualizarea aplicativă a educației incluzive și a alternativelor educaționale.
- ❖ Eficientizarea relațiilor de colaborare a tuturor factorilor implicați în funcționalitatea sistemului educational.
- ❖ Promovarea unui parteneriat educațional durabil și functional.
- ❖ Aplicarea noilor tehnologii didactice, informaționale și comunicaționale întru eficientizarea procesului educațional. Pe parcursul anilor, baza tehnico-materială a școlii a fost îmbunătățită.

Proiectele și planurile viitoare vor fi îndreptate în această direcție, în general vizând îmbunătățirea condițiilor de lucru pentru personal și condițiilor de învățare pentru elevi. Calitatea învățământului este deja bună și prin proiecte de modernizare poate fi susținută în continuare.

2.8.2. Sănătate

Domeniul medical al satului Clișova este reprezentat printr-un punct medical. De serviciile acestui dispensar, beneficiază în număr de 1200 locuitori ai localității. Instituția medicală nu dispune de edificiu separat, starea tehnică fiind nesatisfăcătoare. Centrul medical nu dispune de un nivel mediu de asigurare cu aparataj și utilaj medical. În centrul medical activează 2 cadre medicale dintre care 1 angajat are studii superioare (medicul de familie) și unul studii medii de specialitate (sora medicală). Se necesită recalificarea continuă a personalului medical. Locatarii satului Clișova sunt lipsiți de o farmacie și de un cabinet stomatologic, motiv pentru care alartază siguranța locatarilor la capitolul sănătate, fiind nevoiți să meargă în satele vecine sau la centrul raional pentru prestarea serviciilor necesare.

2.8.3. Sport

Sportul este un domeniu apreciat în localitatea Clișova, viață activă și sănătoasă fiind promovată doar la nivel de amatori de către copii și tinerii din localitate. Pentru dezvoltarea sportului în Clișova este nevoie de o sală de antrenamente bine echipată pentru Școala. Dar necătând la acesta în perioada caldă a anului tinenii din sat își practică activitățile în noul mini-teren de fotbal.

Stadionul de fotbal cu acoperire artificială a fost construit în 2017, de autoritățile locale împreună cu oficialii ai autorităților publice centrale. Finansele pentru implementarea proiectului au fost oferite de Federația Moldovenească de Fotbal în cadrul programului “Toți împreună”.

Analiza SWOT

 <p>Puncte Tari</p> <p>În sat există o grădiniță și un gimnaziu. Instituțiile de învățământ au fost modernizate și sunt asigurate cu toate comunicațiile necesare.</p> <p>Prezența cadrelor didactice cu experiență</p> <p>Rezultate bune ale elevilor la sfârșitul anului școlar.</p> <p>Creșterea numărului de parteneriate educaționale.</p> <p>Existența unui punct de Sănătate.</p> <p>Grupele de persoane social-vulnerabile sunt sub supravegherea asistenților sociali, asistați de lucrători sociali.</p>	<p>Puncte Slabe</p> <p>Baza tehnico-materială a instituțiilor de învățământ insuficient extinsă.</p> <p>Lipsa unor spații de agrement pentru copii.</p> <p>Fonduri insuficiente destinate asistențe imedicale și sociale.</p> <p>Domeniul sportiv în cadrul localității este slab valorificat, cu rezerve de diversificare.</p> <p>O parte a populației active a migrat în străinătate, copiii acestor persoane fiind lăsați în grija bunicilor sau rudelor.</p> <p>Inexistența dispensarului veterinar.</p> <p>Instabilitatea sistemului legislativ privind incluziunea școlară.</p>
 <p>Oportunități</p> <p>Lărgirea gamei de servicii medicale prestate.</p> <p>Implementarea unor programe complexe de monitorizare a stării de sănătate a localnicilor.</p> <p>Suplinirea personalului medical rezident și permanent.</p> <p>Deschiderea unui centru social comunitar.</p> <p>Implementarea unor programe consistente de asistență socială.</p> <p>Crearea unui ONG axat pe probleme sociale și a tineretului din comunitate.</p> <p>Amenajarea în parcul satului a locurilor de odihnă, locuri de joacă pentru copii și teren pentru practicarea sportului în aer liber.</p>	<p>Amenințări</p> <p>Scăderea interesului față de efectuarea studiilor în localitate.</p> <p>Neglijarea tradițiilor locale, odată cu trecerea timpului.</p> <p>Dificultăți în susținerea financiară a proiectelor de investiții cu caracter social.</p> <p>Resurse financiare insuficiente pentru finanțarea și co-finanțarea proiectelor sociale.</p> <p>Nu există persoane care să reprezinte interesele comunității în mod organizat și pe o perioadă lungă de timp.</p> <p>Reducerea ponderii populației active și îmbătrânirea acesteia.</p>

2.8.4. Cultura și turism

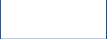

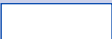
Localitatea Clișova are o cultură bogată, prețuită de întreaga comunitate. În sat există un Căminul Cultural cu o capacitate de 150 locuri, unde activează Formația folclorică „Moștenitorii,, cu 17 membri locatari ai baștinei și ansamblul de copii - teatrul dramatic ce cuprinde 12 membri. Până în prezent aceste grupuri promovează patrimoniul cultural local. Aceste ansambluri au rezultate frumoase, fiind laureate la concursurilor raionale. Una din frumoasele tradiții păstrate și până în prezent este ziua de 13 iulie - ”ZIUA SATULUI ” și cu motiv religios 14 octombrie se sărbătorește ” HRAMUL BISERICESC”.

O altă metotă de a raspândi tradițiile se efectuează cu ajutorul Biblioteca Publice, care este instituția de bază a acumulării de informație și cunoștințe prin lectura cărților, revistelor și altor izvoare existente aici. În bibliotecă sunt organizate diverse activități culturale pentru toate grupurile de vârstă: evenimente cu ocazia sărbătorilor naționale sau internaționale, omagierea poezilor și scriitorilor, concursuri, ateliere de creație, mese rotunde, lecții de istorie, ore literare, de sănătate și ecologice. Acestea sunt doar câteva exemple de activități ce se desfășoară în bibliotecă, diversitatea fiind mult mai mare, adaptată la nevoile cititorilor.

Pentru a dezvolta cultura și turismul în această zonă, trebuie urmate câteva obiective privind promovarea portului național, a tradițiilor și obiceiurilor autentice, dar și a creației populare din sat atât local, cât și raional sau național. Pentru a conserva patrimoniul cultura al satului, tânăra generație trebuie să însușească cunoștințe despre istoria și tradiția locală, realizând importanța și rolul culturii în viața unei comunități.

Viața culturală activă la nivel local poate facilita și evoluția turismului. Peisajele localității și organizarea unor evenimente de amploare în comunitate pot fi motive de vizită a unor turiști din țară sau de peste hotare, care pot experimenta mâncarea tradițională și pot participa în viața comunității. Acest lucru va fi posibil odată cu investițiile în acest sector și crearea condițiilor necesare pentru cazarea turiștilor.

Analiza SWOT

 <p>Punctele Tari</p> <p>Tradițiile populare bine păstrate. Existența unei bucătării locale specifice. Existența manifestărilor cu valoare folclorică. Pe parcursul anului se petrec activități etno-culturale, sportive și de agrement. Așezarea geografică este favorabilă dezvoltării turismului rural și de tranzit.</p>	 <p>Puncte Slabe</p> <p>Potențialul cultural-turistic al localității este slab valorificat. Satul nu dispune de un centru pentru copii și tineret. Lipsa interesului pentru dezvoltarea turismului ca potențial pentru afaceri și crearea de noi locuri de muncă. Satul nu dispune de surse media proprii. Infrastructura turistică slab dezvoltată. Lipsa unităților de cazare turistică.</p>
 <p>Oportunități</p> <p>Identificarea surselor alternative de susținere financiară a activității colectivelor folclorice. Dezvoltarea și stimularea activității echipelor sportive locale existente și înființarea unor noi echipe. Valorificarea potențialului local (turistic, cultural, istoric, natural). Existența potențialului de dezvoltare a agroturismului. Crearea unui parc multifuncțional în centrul satului.</p>	 <p>Amenințări</p> <p>Infrastructura de transport slab dezvoltată și nemodernizată poate avea ca efect ocolirea zonei turistice a satului Resurse financiare insuficiente pentru contribuțiile proprii la proiectele finanțate, în special în mediul rural. Inexistența unui Centru de Informare turistică prin preajmă.</p>

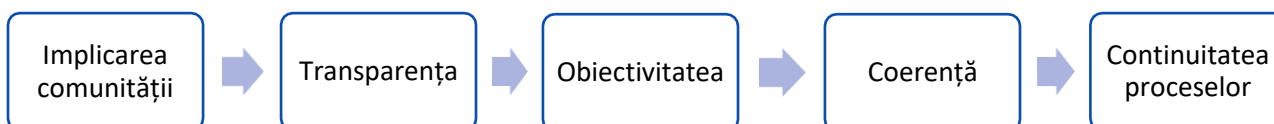
3. PROCESUL DE ELABORAREA A PLANULUI DE DEZVOLTARE

3.1. Inițierea procesului de planificare

Satul Clișova, raionul Orhei trebuie să-și însușească și să promoveze o viziune strategică în ceea ce privește dezvoltarea sa în viitor. Lipsa unei asemenea viziuni duce la o activitate administrativă dezorganizată, în cadrul căreia se pot rata oportunități și se pot consuma irațional resurse prețioase. Experiența internațională a arătat că proiectele și programele operaționale funcționează cel mai bine atunci când fac parte dintr-un cadru încheiat și când există o coordonare la nivel strategic.

Procesul de Planificare strategică are ca scop definirea reperelor planului de dezvoltare a satului pe o perioadă de 5 ani. Etapele metodologice principale ale procesul de Planificare strategică au fost următoarele: realizarea unei analize preliminare, stabilirea viziunii asupra dezvoltării strategice a satului Clișova, raionul Orhei, analiza sectorială a domeniilor strategice principale și articularea documentului strategic propriu-zis.

Principiile care au stat la baza procesului de Planificare strategică au fost:

Elementul-cheie în inițierea procesului de Planificare strategică este identificarea resurselor locale, care pot fi văzute ca principalele oportunități de dezvoltare în viitorul satului. Inițierea procesului de Planificare strategică a început, după semnarea contractului de prestare a serviciilor de consultanță, urmată cu înființarea Echipei de Planificare (EP), desemnată de „Consil Prim” SRL.

În urma dezbaterilor interne Echipa de Planificare a beneficiat de instruire din partea Institutului de Dezvoltare și Expertiză a Proiectelor (IDEP) prin facilitarea procesului de Planificare. Facilitatorul a explicat importanța elaborării plan, pașii de urmat, metode și tehnici de abordare a comunităților, metode de analiză a comunității în vederea identificării

necesităților pentru stabilirea domeniilor de cuprindere a plan pentru elaborarea Plan de Dezvoltare Socio-Economică a satului Clișova, raionul Orhei. Au fost expuse metodele de consultare a comunității: workshopuri, metoda discuției, ședință de analiză, chestionare. Membrii EP au decis să utilizeze metoda chestionarelor.

Procesul de consultare a comunității, interviuarea, a durat 3 săptămâni, după care a urmat ședința de analiză și interpretare a cercetărilor efectuate. Pentru a da rezultate, Planificarea strategică trebuie însoțită de promovare la nivelul administrației publice locale a unui management strategic integrat, la toate nivelurile, capabil să identifice și să speculeze oportunitățile apărute în beneficiul satului.

3.2. Înființarea echipei de planificare

Echipa de Planificare socio - economică a satului Clișova fost constituită pe baza propunerilor: IDEP, SCT și APL care au nominalizat persoanele investite cu încrederea pentru a-i reprezenta și a transmite problemele pe care aceștia le resimt și doresc a fi rezolvate în vederea îmbunătățirii vieții și dezvoltării durabile a localității Clișova, raionul Orhei. Membrii EP au fost selectați astfel încât să fie acoperite toate domeniile de cuprindere a plan strategic. La înființare EP s-a ținut cont de voința fiecărui membru propus de a se implica în procesul de Planificare strategică a satului.

3.3. Concordanța planului de dezvoltare regionale cu cea locală

La elaborarea Plande Dezvoltare socio-economică a satului Clișova s-a ținut cont de prevederile din Planul Național de Dezvoltare „Moldova 2020”, aprobată prin Legea nr. 166 din 11 iulie 2012, Programele de dezvoltare a Raionul Orhei, Programul Sectorial în Eficiența Energetică pentru Regiunea de Dezvoltare Centru, Planul reformei cadrului de reglementare a activității de întreprinzător (2016-2021), Programul Regional Sectorial de Management al Deșeurilor Solide pentru Regiunea de Dezvoltare Centru și alte documente de politici relevante. APL a participat la toate întrunirile ce au vizat stabilirea priorităților, obiectivelor pe termen mediu și lung în vederea definirii Plande acțiuni de dezvoltare socio-economică durabilă a raionului Orhei.

Nemijlocit satului Clișova este identificat în programele de dezvoltare ale raionului la așa compartimente precum: creșterea competitivității producției locale, diversificarea producției agricole, dezvoltarea turismului, renovarea rețelelor de drumuri locale și salubritatea teritoriului.

Avantajele concordanței Plan de Dezvoltare Socio-Economică a satului Clișova, cu strategiile sus menționate se vor materializa în posibilitatea accesării mai multor surse de finanțare pentru infrastructura publică de utilități (apă potabilă, sistemul de canalizare, infrastructura drumurilor, etc.), creșterea suportului financiar din partea donatorilor externi (BERD, BL, BEI, Comisiile UE).

4. STABILIREA OBIECTIVELOR. REALIZAREA PLANULUI STRATEGIC

4.1. Stabilirea *obiectivelor planului strategic*

La stabilirea obiectivelor strategice au servit informațiile din sondajul sociologic, analiza punctelor slabe și tari, oportunităților și riscurilor mediului extern, viziunile EP și a APL asupra viitorului localității.

După analiza pe baza unui set de criterii și după ierarhizarea problemelor, au fost stabilite drept prioritare 6 obiective strategice:

- ❖ **Obiectiv Strategic 1.** Implementare, dezvoltarea și eficientizarea infrastructurii publice locale
- ❖ **Obiectiv Strategic 2.** Asigurarea condițiilor pentru crearea unor activități economice rentabile, sporind numărul locurilor de muncă
- ❖ **Obiectiv Strategic 3.** Modernizarea și eficientizarea sistemului de educație, optimizarea sistemului de sănătate și protecție socială în satul Clișova, raionul Orhei.
- ❖ **Obiectiv Strategic 4.** Reabilitarea, modernizarea infrastructurii culturale și de agrement, punerea în valoare a patrimoniului cultural al localității
- ❖ **Obiectiv Strategic 5.** Protecția mediului ambiant, informarea și implicarea populației în vederea utilizării raționale a resurselor naturale
- ❖ **Obiectiv Strategic 6.** Implementarea în activitatea APL a unui sistem instituțional modern și transparent, implicarea civică în dezvoltarea satului și în procesul decizional

Succesul realizării Plan de Dezvoltare Socio-Economică a satului Clișova, raionul Orhei depinde, în mare măsură, de participarea tuturor locuitorilor la procesul de implementare și monitorizare a acestuia, de prezența unei coaliții încheiate în societate. În procesul realizării Plan de dezvoltare socio-economică a satului Clișova vor fi implicați mai mulți actori, fiecare urmând un scop personal, îndeplinind rolul de implementator al acțiunilor Planificate. Aceștia sunt:

- ❖ Administrația publică locală (Consiliul Local, Primarul, Primăria)
- ❖ Comunitatea Locală - locuitorii satului și instituțiile publice locale
- ❖ Societatea civilă (ONG, femeile, tineretul, pensionarii, organizațiile confesionale și profesionale)
- ❖ Agenții economici
- ❖ Structuri externe (Consiliul raional Orhei, Organizațiile internaționale, Guvernul).

4.2. Etape de implementare

Implementarea Plan de Dezvoltare Socio-Economică a satului Clișova, raionul Orhei poate fi divizată convențional în 3 etape:

Adoptarea Plan de Dezvoltare. În cadrul acestei etape, Plan de Dezvoltare va fi supus dezbaterilor publice la Adunarea Satului. După dezbateri, scopul căreia este ajustarea propunerilor și recomandărilor făcute, Plan de Dezvoltare Socio-Economică a satului Clișova va fi înaintat Consiliului Local spre aprobare. După aprobarea plan, Primăria va coordona elaborarea Planurilor de acțiuni trimestriale și anuale privind realizarea plan în conformitate cu Plan de Acțiuni.

Implementarea Plan de dezvoltare se va efectua prin realizarea acțiunilor, activităților, măsurilor și proiectelor concrete de implementare. Pentru fiecare acțiune, proiect vor fi stabilite obiective, Plan activităților necesare, perioada de desfășurare (durată), responsabilii

și partenerii care vor realiza proiectul. De asemenea, vor fi identificate/concretizate și asigurate sursele de finanțare a proiectelor propuse spre implementare.

Monitorizarea Plande dezvoltare. În perioada de implementare responsabilii de realizarea plan de acțiuni vor raporta îndeplinirea activităților, proiectelor și atingerea obiectivelor specifice. Monitorizarea proiectelor, acțiunilor și strategiilor se va efectua prin intermediul Indicatorilor de implementare stabiliți. În cazul în care se vor identifica devieri de la Plan de acțiuni se vor iniția măsuri de corectare sau ajustare a acestui Plan.

4.3. Riscuri și impedimente în procesul de implementare, metode de preîntâmpinare

Realizarea cu succes a acțiunilor propuse în Plan de Dezvoltare Socio-Economică a satului Clișova, raionul Orhei poate fi împiedicată de prezența anumitor riscuri și impedimente de implementare. Riscurile și impedimentele aferente implementării Plan de dezvoltare pot fi divizate în două categorii: (a) interne și (b) externe.

RISCURI DE IMPLIMENTARE INTERNE

Domeniul	Descriere
Mangementul implimentării Planului strategic	<ul style="list-style-type: none">❖ Confruntări de interese privind implementarea planului strategic.❖ Experiență insuficientă în elaborarea, promovarea și gestionarea proiectelor de dezvoltare.❖ Prevalarea intereselor personale.❖ Resurse financiare limitate.❖ Lipsa capacităților de atragere a investițiilor.

<p>Parteneriat</p>	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Neconlucrarea autorităților publice locale cu sectorul de afaceri și comunitatea. ❖ Indiferența și neimplicarea populației în susținerea activităților localității. ❖ Lipsa de experiență a structurilor societății civile și neimplicarea lor în soluționarea problemelor comunității. ❖ Neimplicarea partenerilor rezidenți și nerezidenți.
<p>Dezvoltarea economică</p>	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Lipsa interesului din partea comunității de afaceri în dezvoltarea bazei economice locale. ❖ Dependența sectorului agrar de condițiile climaterice. ❖ Posibilitățile financiare reduse ale APL și a agenților economici pentru investiții. ❖ Nivel scăzut de acumulare a impozitelor. ❖ Capacitatea redusă de cumpărare a populației din sat.
<p>Socială</p>	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Resurse limitate pentru acordarea asistenței sociale. ❖ Degradarea continuă a condițiilor de trai a populației. ❖ Emigrarea forței de muncă. ❖ Îmbătrânirea demografică. ❖ Lipsa sprijinului comunității în renovarea obiectelor de infrastructură socială.
<p>Mediu</p>	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Nedorința populației de a conștientiza pericolul folosirii apei poluate asupra sănătății lor. ❖ Lipsa doritorilor de a presta servicii de salubritate.

Domeniul	Descriere
Cadrul politico-juridic	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Instabilitatea politică. ❖ Contradicția și inconsecvența legislației în vigoare.
Relațiile cu partenerii externi	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Lipsa conlucrării cu autoritățile publice raionale și centrale. ❖ Micșorarea cuantumului transferurilor de la bugetul raional.
Starea economiei	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Potențial investițional redus. ❖ Inaccesibilitatea piețelor de desfacere de peste hotare. ❖ Infrastructură de afaceri nedezvoltată. ❖ Risc de țară.

La fel au fost identificate pericolele majore ce pot sta în fața implementării activităților Planificate și posibilitățile de aPlanare a acestora.

RISCURI DE IMPLIMENTARE EXTERNE

Riscuri	Metode de implementare
Indiferența membrilor comunității	<ul style="list-style-type: none"> ❖ organizarea adunărilor generale ❖ organizarea audierilor publice ❖ organizarea meselor rotunde și a ședințelor tematice ❖ prezentarea exemplelor de success ❖ desfășurarea concursurilor tematice
Insuficiența resurselor	<ul style="list-style-type: none"> ❖ participare la concursuri de proiecte ❖ inițiative ale agenților economici prin crearea și dezvoltarea

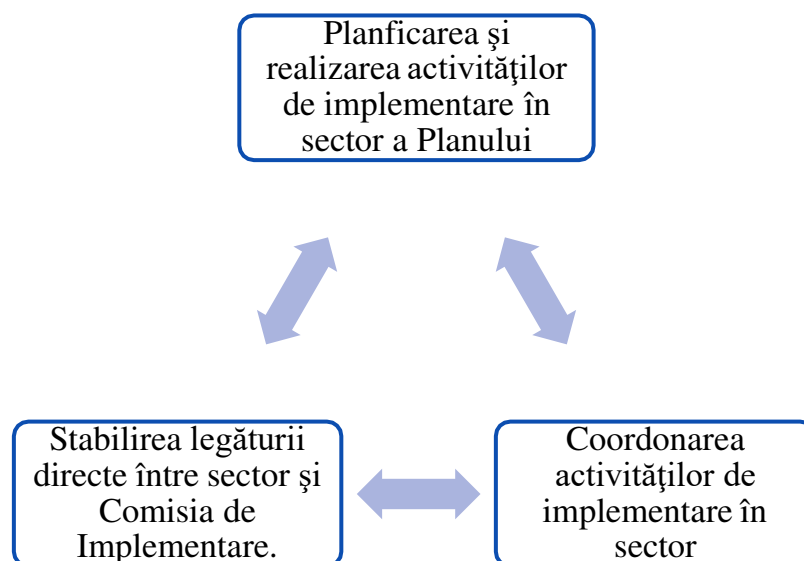
financiare	<p>parteneriatelor</p> <ul style="list-style-type: none"> ❖ crearea ONG-lor ❖ contribuția populației ❖ aportul donatorilor
Lipsa specialiștilor	<ul style="list-style-type: none"> ❖ pregătirea specialiștilor ❖ motivarea specialiștilor ❖ colaborarea cu organizațiile specializate ❖ colaborare cu instituțiile de învățământ ❖ pregătirea în teritoriu
Informarea redusă a populației	<ul style="list-style-type: none"> ❖ utilizarea mijloacelor mass-media ❖ plasarea avizelor ❖ organizarea adunărilor, seminarelor ❖ publicarea buletinelor informative ❖ plasarea informațiilor pe pagina electronică a localității ❖ montarea panourilor de informare
Migrarea populației	<ul style="list-style-type: none"> ❖ crearea noilor locuri de muncă ❖ îmbunătățirea sferei sociale
Instabilitate politică	<ul style="list-style-type: none"> ❖ informare privind programele politice ❖ colaborare cu partidele politice ❖ prezentarea propunerilor în cadrul întrunirilor

5. MONITORIZAREA PLANULUI STRATEGIC

5.1. Cadrul instituțional de monitorizare

Procesul de monitorizare a plan constă în: (a) evaluarea atingerii obiectivelor strategice și obiectivelor specifice care va fi realizată prin intermediul indicatorilor de implementare și (b) raportarea rezultatelor evaluării. În scopul asigurării transparenței procesului de implementare, precum și a participării locuitorilor în implementarea Planului dezvoltare socio-economică a satului Clișova, raionul Orhei, va fi creat Comitetul sătesc, în care vor intra săteni de diferite vârste, din toate părțile satului. Comitetul va contribui la antrenarea cât mai activă a tuturor locuitorilor în rezolvarea obiectivelor Plan, cât și în procesul de luare a deciziilor privind implementarea proiectelor din cadrul Plan, astfel consolidându-se societatea civilă din sat.

Atribuțiile Comitetului Sătesc vor consta în:

Monitorizarea implementării planului se va efectua de Comisia pentru Implementarea Planului (în continuare CIP). CIP va fi creată cu statut de Comisie obștească pe lângă Consiliul Local și Primărie în componența căreia va fi asigurată reprezentarea tuturor factorilor implicați în dezvoltarea satului, inclusiv membrii Consiliului Participativ Local:

- ❖ Consiliul local (președinții comisiilor consultative de specialitate și secretarul Consiliului)
- ❖ Primărie (Primarul, specialistul în domeniul regimului funciar și contabilul șef)
- ❖ Comunitatea oamenilor de afaceri (directorii sau reprezentanții principalilor structuri economice din localitate)
- ❖ Instituțiile educaționale (directorii gimnaziului și al grădiniței de copii)
- ❖ Organizațiile non-guvernamentale (reprezentanți ai ONG-urilor ce activează).

În implementarea plan. responsabilitățile de bază ale CIPS vor fi:

- ✓ Planficarea implementării acțiunilor.
- ✓ Elaborarea și promovarea adoptării deciziilor privind acțiunile de implementare.
- ✓ Coordonarea activităților de implementarea acțiunilor și proiectelor de dezvoltare.
- ✓ Coordonarea activităților de atragere a surselor financiare alternative în scopul realizării problemelor identificate.
- ✓ Monitorizarea implementării planului de acțiuni.
- ✓ Elaborarea rapoartelor și prezentarea lor către Consiliul Local.
- ✓ Acordarea asistenței tehnice și consultative în toate domeniile.
- ✓ Elaborarea și dezbateră proiectelor prioritare de dezvoltare.

CIP își va desfășura activitatea în ședințe care se vor desfășura cel puțin o dată în lună.

Un rol important în procesul de implementare a Plan îl are Consiliul Local, care se va ocupa nemijlocit de monitorizarea și evaluarea procesului de implementare a Plande dezvoltare socio-economică a satului Clișova, raionul Orhei. Competențele Consiliului local se vor axa pe:

- ❖ Coordonarea activităților de antrenare a populației în acțiunile de realizare a proiectelor.
- ❖ Promovarea dialogului permanent cu locuitorii, asigurarea transparenței în activitatea APL.
- ❖ Încurajarea Voluntarilor în diverse activități publice.
- ❖ Stimularea și coordonarea conlucrării actorilor comunității în realizarea obiectivelor comune ale Planului strategic.
- ❖ Parteneriatul cu APL, ONG, agenții economici în cea ce privește implementarea, monitorizarea și evaluarea Planului.
- ❖ Planul de dezvoltare socio-economică a satului Cișova, raionul Orhei.

5.2. Raportarea și indicatorii de monitorizare

Raportarea implementării planului se va efectua prin elaborarea și prezentarea de către responsabilii de implementare a rapoartelor trimestriale către CIP privind realizarea planului de acțiuni și a obiectivelor specifice. Anual CIP va prezenta Consiliului Local raportul de evaluare a implementării Plan.

Evaluarea implementării Planului se va efectua prin analiza indicatorilor de performanță. Pentru fiecare acțiune Planificată sunt stabiliți anumiți indicatori de implementare care vor fi monitorizați. În baza informațiilor furnizate de la responsabilii de implementare, beneficiari sau instituții specializate se vor stabili nivelul și gradul de implementare a acțiunilor și atingere a obiectivelor fixate.

6. PLANUL DE ACȚIUNI

6.1. Considerațiuni generale

Planul de Acțiune (PA) este un instrument de Planificare și implementare și conține un set de politici pe domenii de activitate ce se vor aplica într-un termen determinat în scopul realizării obiectivelor generale fixate într-o plan.

Periodic, PA va fi revizuit, astfel încât obiectivele fixate să țină cont de evoluția macro-economică la nivel național, starea economiei la nivel regional și local, precum și de opiniile comunității locale cu privire la implementarea lui. Cu cât revizuirea se face la intervale mai scurte, cu atât marja de eroare în privința evaluării resurselor la un proiect este mai mică, având în vedere că, pe măsură ce se înaintează în timp, variabilele economice ce trebuie luate în calcul la o prognoză economică se multiplică.

Planul de Acțiune pentru implementarea Plan de dezvoltare socio-economică a satului Clișova, raionul Orhei, reprezintă un pachet de măsuri și proiecte necesare schimbării comunității locale pentru atingerea unor parametri specifici societății moderne, astfel ca durabilitatea sa devină punctul forte al acesteia.

Dimensiunile dezvoltării actuale economice, sociale, de mediu și tehnologice a satului Clișova, raionul Orhei au fost analizate în cadrul procesului de analiză-diagnostic din cadrul Planului de Dezvoltare, iar obiectivele strategice au fost creionate, fixându-se câteva repere ca referințe pentru dezvoltările ulterioare.

Scopul Planului de Acțiune îl reprezintă prezentarea principalelor acțiuni și proiecte necesare fazei de Planificare și implementare a dezvoltării economico – sociale, astfel încât procesul să poată fi evaluat continuu prin indicatorii selecționați ca relevanți pentru satul Clișova, raionul Orhei.

Obiectiv Strategic 1. Implementarea, dezvoltarea și eficientizarea infrastructurii publice locale.

NR	Programe	Acțiuni/Proiecte	Perioada de îndeplinire	Cost total, Lei	Sursa de finanțare	Responsabil	Indicatori de produs
1	Elaborarea și implementarea sistemului de măsuri pentru reabilitarea drumurilor	1.1 Reparația porțiunilor de drum	2021-2026	500 mii lei	BL, BR, Fondul Rutier Național, alte surse	Primar, CL, Grup de lucru	Drumuri reabilite
		1.2 Menținerea drumurilor locale (îndreptarea drumurilor cu autogrederul) și amenajarea canalelor de scurgere a apelor pluviale	2021-2026	180 mii lei	BL, BR, Fondul Rutier Național, alte surse	Primar, CL, Grup de lucru	Calitatea și lungimea drumurilor întreținute
		1.3 Amenajarea și menținerea drumurilor agricole principale	2021-2026	60 mii lei	BL, BR, Fondul Rutier Național, alte surse	Primar, CL, Grup de lucru	Calitatea și lungimea drumurilor întreținute
2	Extinderea rețelelor de alimentare cu apă potabilă și canalizare	1.4 Întreținerea fântânilor de tip mină din sat în conformitate cu normativele în vigoare	2021-2026	400 mln lei	BL, BL, contribuția popul, alte surse	Primar, CL, Grup de lucru	Nr fântânilor întreținute
		1.5 Construcția unui sistem centralizat de canalizare	2021-2022	15 mln lei	BL, BR, BS, AEE Ambasadelle din RM	Primar, CL, Grup de lucru	1 canalizare centralizată
		1.6 Renovarea și eficientizarea sistemelor de încălzire a edificiilor publice și social administrative în baza implementării unor cazangerii autonome	2021-2026	18 mln lei	BL, BR, BS, AEE,	Primar, CL, Grup de lucru	Cazangerii renovate în edificiile publice

Obiectiv Strategic 2. Asigurarea condițiilor pentru crearea unor activități economice rentabile, sporind totodată numărul locurilor de muncă în localitate.

NR	Programe	Acțiuni/Proiecte	Perioada de îndeplinire	Cost total, Lei	Sursa de finanțare	Responsabil	Indicatori de produs
1	Diversificarea micului business	2.1 Accesarea unor surse de finanțare sub formă de grant sau investiționale pentru dezvoltarea business-ului rural	2021-2026	1,5 mln lei	Surse atrase	Primar, CL, Agenți economici	Numărul ÎMM finanțate
		2.2 Stimularea dezvoltării sectorului servicii (<i>ecoturism rural, confecții, frezării, centru de reparații a tehnicii, ș.a.</i>)	2021-2026	500 mii lei	BL, Agenți economici, surse atrase	Primar, CL, Persoane private	Numărul ÎMM create/ dezvoltate
		2.3 Promovarea organizării lanțului alimentar complet, inclusiv procesarea și comercializarea produselor agricole.	2021-2026	1 mln lei	BL, donatorii, surse atrase	Primar, CL	Numărul ÎMM create/ dezvoltate
		2.4 Cultivarea spiritului antreprenorial îndeosebi în rândul tinerilor	2021-2026	100 mii lei	Organizații de consultanță, ODIMM	Primar, CL	Numărul ÎMM create/ dezvoltate
		2.5 Elaborarea unui material video "Oportunități de afaceri în satului Clișova"	2021-2026	30 mii lei	Organizații de consultanță, ODIMM	Primar, CL	1 comunicație video elaborată
2	Dezvoltarea agriculturii	2.6 Construcția sistemelor de irigare la scară mică a terenurilor agricole	2021-2026	1 mln lei	FIDA, FEN, FISM, alte surse	Primar, CL, GȚ, Agenți economici	Numărul terenurilor irigate
		2.7 Extinderea și întreținerea unei piețe agricole autorizate	2021-2026	500 mii lei	BL, Capital privat, surse atrase	Primar, CL, GȚ, Agenți economici	1 piață agricolă dezvoltată
	Valorificare terenurilor agricole	2.8 Facilitarea procesului de consolidare a terenurilor agricole, înființarea de noi asociații agricole	2021-2026	200 mii lei	BL, Capital privat, surse atrase	Primar, CL, GȚ, Agenți economici	Numărul asociațiilor Agricole și terenurilor consolidate

3		2.9 Promovarea tehnologiilor de cultivare a culturilor cu potențial înalt	2021-2026	150 mii lei	BL, Proiectul Agricultură competitivă în RM (MAC-P), surse atrase	Primar, CL, GȚ, Agenți economici	Numărul hectarelor cultivate
4	Valorificarea potențialului turistic	2.10 Identificarea atracțiilor turistice din perimetrul satului	2021-2026	35 mii lei	BL, alte surse	Primar, CL, GȚ, Agenți economici	Numărul atracțiilor turistice identificate
		2.11 Elaborarea și implementarea unui plan local de măsuri în vederea dezvoltării turismului în localitate	2021-2026	40 mii lei	BL, alte surse	Primar, CL, GȚ, Agenți economici	1 plan elaborat privind dezvoltarea turismului
		2.12 Dezvoltarea infrastructurii de deservire a turiștilor (Agropensiuni, puncte de alimentație publică etc.)	2021-2026	10 mln lei	BL, Capital privat, surse atrase	Primar, CL, Agenți economici	Numărul ÎMM create/ dezvoltate

Obiectiv Strategic 3. Modernizarea, dezvoltarea și eficientizarea sistemului de educație, optimizarea sistemului de sănătate și protecție socială.

NR	Programe	Acțiuni/Proiecte	Perioada de îndeplinire	Cost total, Lei	Sursa de finanțare	Responsabil	Indicator de produs
1	Dezvoltarea învățământului școlar și preșcolar local competitiv	3.1 Reînnoirea bazei tehnico-materiale a instituțiilor de învățământ în corespundere cu particularitățile de vârstă a elevilor și a copiilor	2021-2026	500 mii lei	BL, Direcția raională Educațională, surse atrase	Directorii instituțiilor locale de învățământ	Cantitatea mobilier / echipamentului procurat
		3.2 Stimularea unei perfecționări continue a cadrelor didactice implicate în procesul educațional	2021-2026	35 mii lei	BL, Direcția raională Educațională, surse atrase	Directorii instituțiilor locale de învățământ	Numărul cadrelor instruite

		3.3 Susținerea socială a cadrelor didactice tinere, pentru a evita exodul acestora	2021-2026	150 mii lei	BL, Direcția raională Educație, surse atrase	Directorii instituțiilor locale de învățământ	Numărul cadrelor susținute
		3.4 Dotarea bibliotecii Publice cu toată literatura necesară pentru lectura suplimentară obligatorie a elevilor	2021-2026	50 mii lei	BL, Direcția raională Educație, surse atrase	Directorii instituțiilor locale de învățământ	Numărul de lecturi
2	Îmbunătățirea mediului școlar și preșcolar	3.5 Termoizolarea și reabilitarea termică a instituțiilor de învățământ din localitate	2021-2026	1,5 mln lei	BL, BR, FISM, surse atrase	Primar, CL, Grup de lucru	Numărul instituții reabilite
		3.6 Reparația (renovarea) sistemului interior de încălzire și a sistemului de apă și canalizare a instituțiilor de învățământ”	2021-2026	1 mln lei	BL, BR, FISM, surse atrase	Primar, CL, Grup de lucru	Nr institutii cu system de apă renovat
		3.7 Asigurarea iluminatului artificial de calitate în sălile de studii ale instituțiilor de învățământ	2021-2026	500 mii lei	BL, Bugetul instituțiilor de învățământ, surse atrase	Directorii instituțiilor locale de învățământ	Nr sălilor iluminate
		3.8 Menținerea și modernizarea clădirilor instituțiilor de învățământ școlar și preșcolar din sat	2021-2026	2 mln lei	BL, Bugetul instituțiilor de învățământ, surse atrase	Directorii instituțiilor locale de învățământ	Nr clădirilor modernizate
Îmbunătățirea stării de sănătate a populației satului		3.9 Dotarea punctului medical Clișova cu mobilier și aparataj necesar	2021-2026	1,5 mln lei	BL, BR, donatori	CS, Direcția raională de sănătate	Numărul utilajelor/ mobilier
		3.10 Lărgirea gamei de servicii medicale prestate locuitorilor satului Clișova	2021-2026	800 mii lei	BL, BR, donator, MSMPSF	CS, Direcția raională de sănătate	Numărul locuitori deserviți

3		3.11 Elaborarea și implementarea programelor de educație sanitară pentru copii, tineri, adulți și vârstnici	2021-2026	60 mii lei	BL, BR, donator, MSMPSF	CS, Direcția raională de sănătate	Programe implement.
		3.12 Reparații curente în incinta Punctului Medical din satul Clișova	2021-2026	600 mii lei	BL, BR, donator, MSMPSF	CS, Direcția raională de sănătate	1 punct medical renovat
4	Asigurarea unui nivel de trai decent pentru grupurile sociale vulnerabile și tinere	3.14 Deschiderea/ extinderea serviciilor unui centru comunitar de plasament (azil) pentru persoanele în etate/copii	2021-2026	1,6 mln lei	BL, BR, donator, MSMPSF	Asistentul social, CL, ONG	Nr persoanelor plasate
		3.15 Implementarea serviciilor socio-medicale și de socializare destinate persoanelor sărace, persoanelor cu dizabilități și persoanelor în etate	2021-2026	100 mii lei	BL, BR, donator, MSMPSF	CS, Direcția raională de sănătate	Nr persoanelor deservite
		3.16 Amenajarea intrărilor și infrastructurii de acces pentru persoanele cu necesități speciale în toate instituțiile de stat, inclusiv a instituțiilor de învățământ	2021-2026	200 mii lei	BL, BR, donator, MSMPSF	Asistentul social, CL, ONG	Nr edificiilor amenajate

Obiectiv Strategic 4. Reabilitarea, modernizarea infrastructurii culturale și de agrement, punerea în valoare a patrimoniului cultural al localității.

NR	Programe	Acțiuni/Proiecte	Perioada de îndeplinire	Cost total, Lei	Sursa de finanțare	Responsabil	Indicator de produs
1	Dezvoltarea activităților culturale	4.1 Reparația capitală a Căminului Cultural	2021-2026	3 mln lei	BL, alte surse	Primar, Director CCT	Nr edificiului renovat
		4.2 Dotarea Căminului Cultural cu echipament tehnic și mobilier necesar unei bune funcționări	2021-2026	350 mii lei	BL, alte surse	Primar, Director CCT, ONG	Nr edificiului dotat

		4.3 Extinderea rețelelor de utilități publice la edificiile culturale	2021-2026	500 mii lei	BL, alte surse	Primar, Director CCT, ONG	Nr de utilități publice prestate
		4.4 Reparație capitală a bibliotecilor publice pentru copii	2021-2026	350 mii lei	BL, Direcția raională Educație, surse atrase	Directorii instituțiilor locale de învățământ	1 edificiu renovat
		4.5 Dotarea bibliotecii cu noi calculatoare conectate la rețeaua internet și crearea serviciilor multimedia	2021-2026	150 mii lei	BL, Direcția raională Educație, surse atrase	Directorii instituțiilor locale de învățământ	Nr calc. instalate
2	Dezvoltarea infrastructurii de odihnă și agrement	4.6 Amenajarea și întreținerea stadionului central, stadionul gimnaziului, terenul de baschet și volei	2021-2026	800 mii lei	BL, Ministerul Educației, Culturii și Cercetării, donații, alte surse	Primar, Director CCT, ONG	1 stadion amenajat
		4.7 Amenajarea unui parc din localitate, și dotarea lui cu teren de joacă și utilități	2021-2026	1,5 mil lei	BL, Direcția raională culturală, donații, alte surse	Primar, CL, Grupul de lucru	1 parc amenajat
		4.8 Menținerea activității echipelor sportive de amatori (fotbal, volei, etc.) și dotarea lor cu echipament sportiv necesar	2021-2026	350 mii lei	BL, Direcția raională culturală, donații, alte surse	Primar, CL, Grupul de lucru	Nr de activități
		4.9 Elaborarea și implementarea unui sistem de măsuri pentru amenajarea și îngrijirea tuturor zonelor verzi, de odihnă și agrement de pe teritoriul satului Clișova	2021-2026	500 mii lei	BL, Direcția raională culturală, donații, alte surse	Primar, CL, Grupul de lucru	Măsurile întreprinse

3	Reabilitarea și punerea în valoare a patrimoniului cultural	4.11 Menținerea și organizarea activităților colectivelor artistice de amatori (muzică, dans, etc.)	2021-2026	200 mii lei	BL, Direcția raională culturală, donații, alte surse	Primar, conducători artiști	Nr activităților organizate
		4.12 Promovarea tinerilor talentați prin susținerea participării lor la diferite concursuri, festivaluri la nivel național și internațional	2021-2026	200 mii lei	BL, Direcția raională culturală, donații, alte surse	Primar	Nr tinerilor promovați
		4.13 Menținerea și dezvoltarea continuă a activităților sportive și dotarea cu echipamentul necesar, transport, ect.	2021-2026	500 mii lei	BL, Direcția raională culturală, donații, alte surse	Primar	Nr activități desfășurate
		4.14 Organizarea și petrecerea evenimentelor cultural-artistice și sportive în localități	2021-2026	200 mii lei	BL, donații, alte surse	Primar, CL	Nr evenimente
		4.15 Identificarea și promovarea produselor tradiționale locale	2021-2026	50 mii lei	BL, Agenției economice, donații, alte surse	Primar, grupul de lucru	Nr produselor identificate

Obiectiv Strategic 5. Protecția mediului ambiant, informarea și implicarea populației în vederea utilizării raționale a resurselor naturale.

NR	Programe	Acțiuni/Proiecte	Perioada de îndeplinire	Cost total, Lei	Sursa de finanțare	Responsabil	Indicator de produs
1	Crearea sistemului de gestionarea deșeurilor în conformitate cu standardele moderne	5.1 Proiectarea și implementarea sistemului de colectare, transportare și depozitare a deșeurilor	2021-2026	350 mii lei	BL, alte surse	Primar, CL Grupul de lucru	m ³ deșeuri colectate
		5.2. Amenajarea și întreținerea unei gunoiște autorizate	2021-2026	400 mii lei	BL, alte surse	Primar, CL, Grupul de lucru	1 gunoiște amenajată
		5.3 Amenajarea și întreținerea căilor de acces la gunoiștile autorizate	2021-2026	250 mii lei	BL, alte surse	Primar, CL, Grupul de lucru	Lungimea căilor amenajate
		5.4 Proiectarea și construcția platformelor de colectare selective (reciclabile) a deșeurilor	2021-2026	400 mii lei	BL, alte surse	Primar, CL, Grupul de lucru	Nr. platforme construite
		5.5 Lichidarea gunoiștilor neautorizate	2021-2026	200 mii lei	BL, alte surse	Secretarul CL, Secția de poliție de sector	Nr gunoiștilor lichidate
		5.6 Instalarea tomberoane pe teritoriul satului Clișova	2021-2026	250 mii lei	BL, alte surse	Primar, CL	Nr tomberoane instalate
2	Asigurarea unui mediu sănătos și ecologic	5.6 Curățarea fântânilor publice de pe teritoriul satului	2021-2026	140 mii lei	BL, contribuții ale sănătății, alte surse	Primar, CL	Nr de fântâni curățate
		5.7 Organizarea zilelor ecologice (curățire, amenajare și înverzire a spațiilor publice)	2021-2026	100 mii lei	BL, alte surse	Primar, CL	Nr evenimente organizate
		5.8 Reabilitarea perdelelor forestiere de protecție	2021-2026	200 mii lei	BL, alte surse	Primar, CL,	Lungimea perdelelor

		5.9 Stoparea eroziunii solului, plantarea de arbori și arbuști în zonele supuse riscului alunecărilor de teren	2021-2026	350 mii lei	BL, alte surse	Primar, CL, Grupul de lucru	Nr arbori/ arbuști plantați
3	Informarea și instruirea locatarilor despre protecția mediului	5.10 Informarea populației asupra riscurilor cauzate de deversarea apelor uzate în locuri neamenajate	2021-2026	20 mii lei	BL, FEN, alte surse	Primar, CL, Grupul de lucru	Nr persoane informate
		5.11 Marcarea fântânilor publice în funcție de indicii de calitate a apei, actualizarea pașapoartelor	2021-2026	130 mii lei	BL, FEN, alte surse	Primar, CL, Grupul de lucru	Nr fântâni marcate
		5.12 Implementarea programelor de educație ecologică a copiilor, tinerilor etc.	2021-2026	20 mii lei	BL, alte surse	Primar, CL, Grupul de lucru	Nr de programe

Obiectiv Strategic 6. Implementarea în activitatea APL a unui sistem instituțional modern și transparent, implicarea civică în dezvoltarea satului și în procesul decizional.

NR	Programe	Acțiuni/Proiecte	Perioada de îndeplinire	Cost total, Lei	Sursa de finanțare	Responsabil	Indicatori de produs
1	Asigurarea transparenței în activitatea APL	6.1. Organizarea regulată sau periodică, (<i>după caz</i>) a audierilor publice, dezbaterilor adunărilor cu localnicii pe marginea temelor și problemelor satului	2021-2026	10 mii lei	BL	Primar, CL	Nr de audiențe
		6.2 Menținerea panourilor informative de pe teritoriul satului	2021-2026	25 mii lei	BL, alte surse	Secretarul CL	Nr de panouri
		6.3 Întreținerea paginii Web. și a paginilor de pe rețelele de socializare	2021-2026	20 mii lei	BL, alte surse	Primar, CL	Nr articole publicate

2	Dezvoltarea capacităților de atragere și planificarea finanțelor	6.4 Organizarea de către Primărie sau participarea funcționarilor publici la cursuri de calificare în administrare publică	2021-2026	100 mii lei	BL, alte surse	Primar, CL	Nr cursurilor
		6.5 Întărirea capacităților funcționarilor publici abilitați în atragerea fondurilor, investițiilor	2021-2026	50 mii lei	BL, alte surse	Primar, CL	Nr proiecte câștigate
		6.6 Stabilirea unor parteneriate, înfrățiri cu Stabilirea unor parteneriate, înfrățiri cu ei, în vederea soluționării unor probleme comune (măsuri culturale, schimb de experiență, proiecte transfrontaliere, etc.)	2021-2026	500 mii lei	BL, alte surse	Primar, CL	Nr de parteneri și proiecte
3	Dezvoltarea spiritului asociativ și civic în rândul cetățenilor	6.7 Acordarea suportului pentru înființarea ONG-lor și organizații locale (asociații de proprietari, asociații profesionale etc.) cât și susținerea asociațiilor prezente	2021-2026	200 mii lei	BL	Primar, Secretarul CL, ONG	Nr de organizații
		6.8. Inițierea și derularea unor acțiuni de implicare civică de genul: cea mai curată stradă, cea mai amenajată gospodărie, cea mai frumoasă fântână, etc	2021-2026	35 mii lei	BL	Primar, Secretarul CL, ONG	Nr de acțiuni desfășurate

7.IMPACTUL IMPLIMENTĂRII PLANUL DE DEZVOLTARE

În continuare sunt enumerate cele mai importante efecte pe care Plan le va avea asupra comunității, prezentate pe fiecare domeniu în parte:

7.1. Infrastructura

Căile de comunicație rutieră ce facilitează accesul înspre și dinspre localitate vor fi aduse la standardele UE, cu ajutorul proiectelor implementate, iar rețelele de apă și apă uzată vor conecta toată populația și agenții economici care își vor desfășura activitatea în perimetrul localității. De asemenea, calitatea apei și prestarea serviciilor de apă și canalizare vor respecta directivele UE, conform procesul de regionalizare la care Republica Moldova trebuie să se alinieze. Este necesar că desfășurarea activităților economice să respecte cerințele în privința impactului asupra mediului.

7.2. Mediul economic

Relansarea economică a localității reprezintă obiectivele, prioritățile plan de dezvoltare, proiectele identificate fiind orientate către acest lucru. “Orizontul Europa” va schimba profilul economic a localității prin promovarea turismului, a antreprenoriatului și parteneriatelor public-privat. Astfel, activitățile economice anticipate vor avea ca efect creșterea gradului de ocupare al forței de muncă, creșterea veniturilor și implicit a consumului. Toate acestea, împreună cu o conștiință rațională, vor aduce stabilitate și bunăstare în familiile comunității.

7.3. Impactul social, cultural și educațional

Implementarea plan de dezvoltare va avea un impact pozitiv și asupra domeniilor social, cultural și educativ. Plan este orientat atât către infrastructura de susținere a acestor domenii, cât și asupra activităților specifice, un rol important al aceste strategii fiind acela de susținere a ONG-urilor din aceste domenii, care vor crea valoarea adăugată.

De asemenea, conceptul strategic susține, alături de administrație, implicarea societății civile la actul decizional, prin ONG-uri capabile să implementeze proiecte împreună cu mediul de afaceri.

Un alt aspect important este cel al realizării unui parteneriat școală- mediu de afaceri, acest lucru fiind necesar pentru creșterea adaptabilității tinerilor la piața muncii și dezvoltarea spiritului antreprenorial al acestora.

7.4. Turizm

Plan de dezvoltare aduce în prim Plan turismul, cu potențial pe termen lung. Se au în vedere, în special, măsuri și proiecte de marketing și facilități de finanțare prin accesarea fondurilor pentru dezvoltarea de capacități.

 Mun. Chișinău, bd. Dacia 31 of 58

 consilprim@gmail.com

 022882102

 060124930, 060124190

